

Lucia Pedrol Caballero

**LA PROBLEMÀTICA DE LA
PERSECUCIÓ PENAL DE LA PESCA
INDNR**

TREBALL DE FI DE GRAU

dirigit per la Dra. Maria Marquès Banqué

Grau de Dret

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Tarragona

2021

Aquest TFG s'ha desenvolupat en la modalitat de (marcar l'opció que correspongui i completar)

Treball de Recerca

La recerca es presenta d'acord amb les normes de citació de la Revista de Estudios penales y criminológicos

<http://www.usc.es/revistas/index.php/epc/information/authors>

Simulació de judici

Dictamen/Informe

APS

L'entitat a la que s'ha prestat servei és.....

TFG vinculat a pràctiques

El lloc on s'han desenvolupat les pràctiques és.....

RESUM

CATALÀ

L'objectiu d'aquest TFG és l'anàlisi de la problemàtica existent en la persecució penal de la pesca INDNR. En primer lloc, s'analitza el concepte de pesca INDNR i el seus impactes ambiental, econòmic i social. Seguidament el marc jurídic internacional, europeu i nacional. Però, l'anàlisi de la STS núm. 974/2016, de 23 de desembre posa en manifest els problemes de persecució. Es conclou que es necessària una reforma de la legislació nacional per tal de perseguir els delictes relacionats amb la pesca INDNR en bucs amb pavelló de conveniència a Alta Mar.

CASTELLANO

El objetivo de este TFG es el análisis de la problemática existente en la persecución penal de la pesca INDNR. En primer lugar, se analiza el concepto de pesca INDNR y sus impactos ambientales, económicos y sociales. Seguidamente el marco jurídico internacional, europeo y nacional. Pero, el análisis de la STS núm. 974/2016, de 23 de diciembre pone en relieve los problemas de persecución. Se concluye que es necesaria una reforma de la legislación nacional para perseguir los delitos relacionados con la pesca INDNR en buques de pabellón de conveniencia en Alta Mar.

ENGLISH

The aim of this dissertation is to analyse the existing problems in the criminal prosecution of IUU fishing. Firstly, it analyses the concept of IUU fishing and its environmental, economic, and social impacts. This is followed by the international, European, and national legal framework. However, the analysis of STS no. 974/2016 of 23 December highlights the problems of prosecution. It concludes that a reform of national legislation is necessary to prosecute offences related to IUU fishing on flag of convenience vessels on the High Seas.

Paraules claus/ keywords

Pesca INDNR – Convenció de Nacions Unides sobre el Dret del Mar – Delictes contra la flora i la fauna – Política pesquera comú – Organització de les Nacions Unides per l'Alimentació i l'Agricultura
---

INDEX

ABREVIATURES.....	1
INTRODUCCIÓ	2
1. El concepte de pesca INDNR en el context de la criminalitat vinculada al sector pesquer	3
2. Els impactes de la pesca INDNR	6
2.1 L'impacte econòmic de la pesca INDNR.....	6
2.2 L'impacte ambiental de la pesca INDNR.....	8
2.3 L'impacte social de la pesca INDNR.....	12
3. El marc jurídic internacional de la pesca INDNR.....	14
3.1 El marc jurídic internacional de caràcter vinculant de la pesca INDNR.....	15
3.2 El marc jurídic internacional de caràcter no vinculant de la pesca INDNR.....	19
3.3 El marc jurídic internacional per la persecució penal de la pesca INDNR.....	21
4. El marc jurídic europeu de la pesca INDNR.....	24
4.1 La política pesquera comú de la Unió Europea.....	25
4.2 Normativa de la Unió Europea sobre la pesca INDNR.....	28
5. La persecució penal de la pesca INDNR a Espanya	31
5.1 Delictes aplicables a la pesca INDNR.....	32
5.1.1 L'article 334 del Codi Penal.....	35
5.1.2 L'article 335 del Codi Penal.....	40
5.1.3 L'article 336 del Codi Penal.....	47
5.2 Problemes de persecució de la pesca INDNR.....	49
5.2.1 Marc jurídic per la persecució penal de la pesca INDNR	49
5.2.2 Estudi de cas: la STS núm. 974/2016, de 23 de desembre	53
CONCLUSIONS	57
BIBLIOGRAFIA	59

ABREVIATURES

art.	Article
CDOT	Convenció de les Nacions Unides contra la Delinqüència Organitzada Transnacional
CE	Constitució espanyola
CNDUM	Convenció de les Nacions Unides sobre el Dret del Mar
FAO	Organització de les Nacions Unides per la Alimentació i l'Agricultura
ILO	Conveni sobre el Treball Marítim
LOPJ	Llei Orgànica del Poder Judicial
OI	Organització internacional
op. cit	lloc citat, obra citada
OROP	Organització Regional d'Ordenació Pesquera
PAI – Pesca INDNR	Pla d'Acció Internacional per Prevenir, Desalenar i Eliminar la Pesca Il·legal, no Declarada i no Reglamentada
Pesca INDNR	Pesca il·legal, no declarada i no reglamentada
PPC	Política pesquera comú
RMS	Rendiment màxim sostenible
SAP	Sentència de l'Audiència Provincial
SHERLOC	Intercanvi de Recursos Electronics i Legislació sobre Delinqüència
STS	Sentència del Tribunal Suprem
UE	Unió Europea
UNDP	Programa de Desenvolupament de Nacions Unides
UNODC	Oficina de Nacions Unides contra la Droga i els Delictes

INTRODUCCIÓ

L'activitat pesquera és una de les activitats econòmiques més antigues i rentables del sector primari. La Unió Europea (en endavant, UE) és el principal comerciant mundial de productes de pesca i aqüicultura, sent Espanya un dels principals exportadors. Espanya és responsable del 16% de la producció de la UE. A més, la pesca crea a Espanya 31.473 llocs de treball, que representa el 20,66% de l'ocupació pesquera de la UE. Per tant, hem de considerar que el sector pesquer és un sector econòmic important donada la riquesa que aporta. Tanmateix, hem de tenir en compte que el peix és una de les principals font de proteïnes. Segons el Informe del consum d'alimentació en Espanya al 2017 del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació, el consum de peix fresc representa el 44,4% del volum de peix consumit i el consum de conserves de peix i mol·luscs un 18,6%.¹

Tot i que les dades econòmiques comentades anteriorment indiquen que és un sector rentable hem de tenir en compte que els recursos són limitats i que hem de desenvolupar un sistema d'explotació del medi marí sostenible. És complicat dur-ho a terme donada la pràctica de la pesca il·legal, no declarada i no reglamentada (en endavant, INDNR). La pesca INDNR forma part del que en anglès es coneix com a *fisheries crime* o *fishcrime*. D'acord amb la Organització de Nacions Unides (ONU), *fisheries crime* és un concepte ampli en el qual s'inclou tots aquells delictes que es cometen en el sector marítim – pesquer.²

La pesca INDNR es menciona en els Objectius de Desenvolupament Sostenible aprovats el 25 de setembre de 2015 pels líders mundials per erradicar la pobresa, protegir el planeta i assegurar la prosperitat per a tots com a part d'una nova agenda de desenvolupament sostenible. L'objectiu número14 relatiu a la vida submarina es refereix a la conservació i utilització de forma sostenible dels oceans, els mars i els

---

¹ CEPESCA: *Informe del sector pesquero español 2019*, 2019. pp. 1–28, p.13. Disponible a: <<http://cepesca.es/%0Ahttp://cepesca.es/wp-content/uploads/2019/06/INFORME-SECTOR-PESQUERO-ESPAÑOL-2019.pdf>> [última consulta, 15 de febrer de 2021]

²ONU: *Fisheriescrime*, n.d. Disponible a: <<http://www.unodc.org/unodc/about-unodc/campaigns/fisheriescrime.html>> [última consulta, 18 de febrer de 2021]

recursos marins. Concretament, en l'objectiu número 14.4 es fa referència directa a la pesca INDNR.

Donada la rellevància econòmica, ambiental i social de la pesca INDNR, l'objectiu d'aquest treball és l'estudi, mitjançant l'anàlisi del marc jurídic internacional, europeu i espanyol, de la problemàtica jurídica que existeix envers la persecució de la pesca INDNR.

1. El concepte de pesca INDNR en el context de la criminalitat vinculada al sector pesquer

La pesca INDNR, d'acord amb la Organització de les Nacions Unides per la Alimentació i l'Agricultura (en endavant, FAO, per les seves sigles en anglès) és un concepte que inclou diferents activitats pesqueres.³ Hem de diferenciar entre tres tipus: pesca il·legal, pesca no declarada i pesca no reglamentada.

La pesca il·legal són aquelles activitats pesqueres que realitzen les embarcacions nacionals o estrangeres en aigües sota la jurisdicció d'un Estat sense el permís d'aquest últim o ignorant les seves lleis o reglaments; les activitats que realitzen embarcacions contravenint la normativa nacional i internacional, incloses les obligacions concretes entre Estats cooperants respecte a una Organització regional d'ordenació pesquera competent; i finalment, totes aquelles activitats pesqueres realitzades sense tenir en compte les mesures de conservació i ordenació adoptades per la FAO o les disposicions del Dret internacional aplicable.

La pesca no declarada són totes aquelles activitats pesqueres que no s'han declarat a l'Autoritat Nacional incomplint les seves lleis o reglaments, o a la Organització Regional competent incomplint els procediments de declaració, la declaració inexacta d'exemplars capturats seria un exemple. La major problemàtica resideix quan es duu a terme en la Zona Econòmica Exclusiva i Alta Mar on els Estats tenen una sobirania limitada per certs assumptes o directament no hi ha sobirania com a l'Alta Mar.

La pesca no reglamentada s'entén que són totes aquelles activitats pesqueres que realitzen vaixells sense nacionalitat o embarcacions que no formen part de la

---

³ Tindrem en compte la definició realitzada Pla d'Acció Internacional per Prevenir, Desalenyar y Eliminar la Pesca Il·legal no Declarada y no Reglamentada realitzat per la FAO a l'any 2015 ja que és la definició que considera l'art.1 de l'Acord sobre les Mesures del Estat Rector del Port destinades a Prevenir, desalenyar i eliminar la Pesca INDNR.

Organització Regional, o que realitzen qualsevol tipus d' activitat pesquera en poblacions de peixos on existeixen mesures aplicables de conservació o ordenació i les activitats que no compleixin les responsabilitats relatives a la conservació dels recursos marins vius relatius a l'Estat en virtut del Dret internacional.⁴

En conseqüència, es pot definir la pesca INDNR com “totes aquelles pràctiques que utilitzen mecanismes per evitar i burlar les diferents regulacions i normatives de caràcter internacional com nacional, en relació amb la pesca i la aquicultura”.⁵ Les activitats més comuns a la pesca INDNR, segons la FAO, són quatre: operar sense autorització, capturar espècies protegides o amb alguna restricció, utilitzar aparells de pesca il·legal i no respectar les quotes de captura.⁶

Igualment, s'ha de tenir en compte que hi ha altres activitats que realitzen els pescadors o bucs que participen en aquest tipus de pesca ja que poden constituir, conduir o anar acompanyats d'altres delictes. Podem diferenciar entre la pesca INDNR com a tal, els delictes relacionats amb la pesca i els delictes associats amb el sector pesquer. El conjunt de tots aquests delictes és el que, en anglès, es coneix com a *fisheries crime*.

Podem parlar dels *fisheries crime* (*IUU fishing* en anglès), com un fenomen complex que comprèn diferents tipus de delictes. Aquesta classe de delictes poden dur-se des del procés de captura fins que el producte arriba al consumidor final. Podem enumerar els següents exemples: el frau documental, el tràfic de drogues, la corrupció, el blanqueig de capitals, el tràfic de persones, entre d'altres.⁷

Els delictes relacionats amb la pesca són “aquells que estan vinculats amb l'operació de pesca, encara que no es consideri pesca INDNR perquè en moltes ocasions l'acte no constitueix pesca pròpiament dita”. Els delictes més comuns solen

---

⁴ Plan de Acción Internacional para Prevenir, Desalentar y Eliminar la Pesca Ilegal no Declarada y no Reglamentada. Roma, 2 de marzo de 2001. FAO [última consulta, 25 de gener de 2021]

⁵ MORELLE HUNGRÍA, E. (2017). “La pesca ilegal como actividad delictiva: una aproximación a la problemática española”, *Actualidad Jurídica Ambiental*, 74, 2017, pp. 7–32.

⁶ GREENPEACE: *Lista roja de especies pesqueras*, 2 de juny de 2008. Disponible a: <<http://www.greenpeace.org/espana/Global/espana/report/oceanos/lista-roja-de-especies-pesque.pdf>> [última consulta, 23 de gener 2021]

⁷ DE CONING, E.: “Fisheries crime”, *Handbook of Transnational Environmental Crime*, 2016, p. 2. [última consulta, 28 de febrer 2021]

ser la falsificació de documents, sobretot en les llicències de pesca, els delictes fiscals, blanqueig de capitals, condicions de treball inapropiades...⁸

Els delictes associats amb el sector pesquer són “aquells que no tenen una connexió directa amb les operacions de pesca, però que tenen lloc en bucs de pesca o durant una operació de pesca”, dit d’una altra manera, que s’utilitza com a medi per poder cometre altres delictes. Per exemple el tràfic de drogues, el tràfic de persones, el tràfic d’armes, la pirateria, entre d’altres.⁹

En aquest àmbit, avui dia estan cobrant importància els delictes ambientals. D’acord amb el Programa de Desenvolupament de Nacions Unides (UNDP en endavant) els delictes ambientals s’han convertit en un negoci bastant lucratiu, en el qual s’estima uns beneficis d’uns 22 – 31 mil milions USD.¹⁰ A més, amb el comerç il·legal de productes mediambientalment sensibles (*environmentally-sensitive* en anglès) perpetua i enforteix a les organitzacions criminals que també trafiquen amb drogues, armes i persones.¹¹

Cal remarcar, que tots els delictes que s’han anomenat abans tenen elements transnacionals. Per delicte transnacional, d’acord amb el art. 3.2 de la Convenció de les Nacions Unides contra la Delinqüència Organitzada Transnacional (*United Nations Convention against Transnational Organized Crime* en anglès) entenem que són tots aquells delictes que son comesos en més d’un Estat; aquells que son realitzats en un únic Estat, però, que substancialment la seva preparació s’ha dut a terme en un altre Estat, que el delicte es comès en un únic Estat, però, que involucra a una organització criminal que realitza activitats en més d’un Estat, i tots aquells delictes que son comesos en un Estat, però, que té efectes en un altre país.¹²

---

⁸ Es solen vulnerar les disposicions de la Convenció dels Treballadors del Mar de la OIT. ILO. *The Work in Fishing Convention, (No.188)* (Vol. 2007, Issue 188), 2007. Disponible a: <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/sector/documents/publication/wcms_208084.pdf> [última consulta, 20 febrer 2021]

⁹FAO: “Vínculos entre la pesca INDNR y otros delitos. Pesca ilegal, no declarada y no reglamentada (pesca INDNR)”, 2015. Disponible a: <<http://www.fao.org/iuu-fishing/background/links-between-iuu-fishing-and-other-crimes/es/#:%7E:text=Entre%20los%20ejemplos%20de%20delitos,condiciones%20de%20trabajo%20inapropiadas%2C%20etc..>>> [última consulta, 25 febrer 2021]

¹⁰ S’utilitza la mesura econòmica anglesa (*billion*).

¹¹DE CONING, E.: “*Transnational organized crime in the fishing industry: Focus on trafficking in persons; smuggling of migrants; illicit drugs trafficking.*” Viena, 2011, p.98. Disponible a: <[http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Issue Paper - TOC in the Fishing Industry.pdf](http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Issue_Paper_-_TOC_in_the_Fishing_Industry.pdf)> [última consulta, 28 febrer 2021]

¹² NATIONS, U.: “Summary of the United Nations convention against transnational organized crime and protocols thereto.” *Trends in Organized Crime*, vol. 5(4), pp. 11–21, 2000. Disponible a: <<https://doi.org/10.1007/s12117-000-1044-5>> [última consulta 28 de febrer 2021]

En el cas dels *fisheries crimes* podem enumerar els següents elements transnacionals com a exemples: les diferents nacionalitats dels pescadors, la bandera de la embarcació, les aigües on es duu a terme el delictes (per exemple: la Zona Econòmica Exclusiva), el port on el buc està registrat o on es desembarca la captura, entre d'altres.¹³ A més, l'existència d'elements transnacionals és rellevant ja que jurisdiccionalment, envers a quin Tribunal coneix la causa, són importants.

2. Els impactes de la pesca INDNR

La pràctica continuada de la pesca INDNR arreu del món està causant greus efectes. La principal conseqüència és la sobrecapacitat, un fenomen a llarg termini que es produeix quan la producció potencial que podria existir en condicions d'explotacions normals és diferent d'un nivell fixat com a objectiu de producció pesquera, com és el rendiment econòmic màxim o el rendiment sostenible màxim.¹⁴ Podem parlar de la sobrecapacitat tenint en compte tres perspectives: la perspectiva econòmica, la perspectiva ambiental i la perspectiva social.

2.1 L'impacte econòmic de la pesca INDNR

Hem de tenir en compte que la pesca és l'activitat marítima principal del sector. És un sector econòmic principal en molts dels països del món. Sense anar més lluny, segons un estudi recent de la FAO, a l'Àfrica s'estima que es produeixen 15 milions de milions USD, això significa un 0,70% PIB de tots els Estats Africans.¹⁵ En el cas d'Espanya, també és un sector econòmic rellevant ja que són importants les exportacions i importacions que es realitzen dins de la Unió Europea, on van créixer les exportacions un 4,29% i les importacions un 2,49% a l'any 2019.¹⁶ Per una altra

---

¹³ DE CONING, E.: "Handbook of Transnational Environmental Crime", *Edward Elgar*, 2016, p. 2-3.

¹⁴WARD JOHN M. Y METZNER R.: "Parte III: Documento de antecedentes y cuestiones de debate. Informe de La Consulta de Expertos Sobre El Fomento de La Eliminación de La Sobrecapacidad En La Pesca Marina", Roma, 15-18 d' octubre 2002. Disponible a: <<http://www.fao.org/3/y8169s/y8169s0h.htm#:~:text=la%20sobrecapacidad%20es%20un%20fen%C3%B3meno,o%20el%20rendimiento%20sostenible%20m%C3%A1ximo>> [última consulta, 10 de febrer 2021]

¹⁵ DE CONING, E., & WITBOOI, E.: "Towards a new 'fisheries crime' paradigm: South Africa as an illustrative example." *Marine Policy*, vol. 60, 2015, pp. 208–215. Disponible a: <<https://doi.org/10.1016/j.marpol.2015.06.024>> [última consulta, 19 de gener 2021]

¹⁶CEPESCA: "Informe del sector pesquero español 2019", *Cepesca*, 2019, pp. 1–28. Disponible a: <<http://cepesca.es/%0Ahttp://cepesca.es/wp-content/uploads/2019/06/INFORME-SECTOR-PESQUERO-ESPAÑOL-2019.pdf>> [última consulta, 21 de gener 2021]

banda, el sector marítim i pesquer es creen milers de llocs de treball. A Espanya, l'any 2019 es van crear 31.473 llocs de treball de forma directa.¹⁷

No obstant, la pesca INDNR exerceix uns efectes negatius en l'economia ja que fonamenta i perpetua l'economia submergida, més coneguda com el mercat negre. S'estima que 26 mil milions de tones es capturen de peix arreu del món i 23 mil milions USD és el que es guanya entre multinacionals i pesca artesanal que usen tècniques pròpies de la pesca INDNR. Tot i així, implica unes pèrdues de fins a 23.000 milions USD posant en risc l'estabilitat de les comunitats costeres i els medis de vida.¹⁸ Tot i que aquestes dades siguin alarmants, hem de tenir en compte que les dades sobre les captures i flotes que podem trobar publicades per organitzacions internacionals (en endavant OI) com la FAO o estadístiques dels Estats són les que traslladen les embarcacions que realitzen la pesca de forma legal.¹⁹ Per tant, no podem tenir dades exactes de la quantitat de tones de peix i embarcacions que hi poden haver en aquest moment.

Tanmateix, les embarcacions que practiquen la pesca INDNR estalvien i rebaixen costos de tot tipus com són els mecanismes *Vessel Monitoring System* (més endavant VMS) o AIS que proporcionen la localització en tot moment de les embarcacions via satèl·lit.²⁰ Els sistemes de localització VMS o AIS oscil·la el cost entre 2.500 euros i màxim 3.500 euros i el manteniment anual entre 400 i 1.000 USD. Per una altra banda, també existeixen altres aparells que estan obligats a portar les embarcacions de pesca legal com són els sistemes radar que tenen un cost de 50.000 USD.²¹

A més, un altre conseqüència econòmica que existeix és l'evasió d'impostos a través del reabanderament. L'abanderament és l'acte administratiu que autoritza a una embarcació perquè es matriculi en el pavelló nacional, quedant així sotmesa a la

---

¹⁷ CEPESCA: "Informe del sector pesquero español 2019", op.cit, p. 15. [última consulta, 21 de gener 2021]

¹⁸ FAO: "La Pesca Ilegal, No Declarada y No Reglamentada, Instrumentos Internacionales y Herramientas complementarias para su Combate, e iniciativas Regionales. (n.d.), pp. 1-27. Disponible a: <http://www.fao.org/iuu-fishing/es/> [última consulta, 21 de gener 2021]

¹⁹ Més informació sobre les estadístiques al programa FishShat Plus de la FAO.

²⁰ SÁNCHEZ JORDÁN, A.B.: "El Estado del puerto y la pesca ilegal, no declarada y no reglamentada", *Universidad de Córdoba*, 2013. [última consulta, 9 febrer 2021]

²¹ K KELLEHER, K.: "The Costs of Monitoring, Control and Surveillance of Fisheries in Developing Countries", FAO Fisheries Circular No. 976, Roma, 2002. Disponible a: <https://www.mitma.gob.es/marina-mercante/nautica-de-recreo/documentacion-administrativa/abanderamiento-matricula-y-registro/abanderamiento> [última consulta, 9 de febrer 2021]

legislació del país en qüestió. ²²Aquesta pràctica també ajuda a perdre la pista als vaixells que practiquen la pesca INDNR. El cas Vidal (al qual em referiré més endavant amb detall) utilitzava aquesta tècnica per tal de pescar el lluç negre a l'Antàrtida. Ho feia canviant de nacionalitat les embarcacions que utilitzava, a més d'usar les denominades empreses pantalla. ²³

Finalment, el cost de la compra del vaixell descendeix ja que les embarcacions que practiquen la pesca INDNR solen ser de segona mà i antigues, especialment aquells bucs que consten en el Registre Mundial de Bucs de Pesca, Transport Refrigerat i Subministrament de la FAO. Normalment, el valor que fan els Tribunals del buc arrestat per les autoritats està per sota del valor de mercat.²⁴

En poques paraules, avui dia la pesca INDNR s'ha convertit en un negoci rentable ja que hi ha una gran demanda del producte, es produeixen més beneficis que costos, tot i que s'interposin les sancions corresponents pels Estats pavelló. Com a conseqüència d'aquests fets és fa una tasca complicada poder aturar la pràctica de la pesca INDNR per les multinacionals.

2.2 L'impacte ambiental de la pesca INDNR

El sector pesquer depèn directament de la qualitat ambiental dels mars i oceans: Avui dia s'ha posat de relleu com afecta l'activitat pesquera i la pesca INDNR en el medi ambient, especialment en els ecosistemes i la biodiversitat marina.

El principal efecte de la pesca INDNR és la sobreexplotació dels nostres mars i oceans, que té com a conseqüència una alteració i disminució d'espècies marines. A l'any 2016, la FAO va estimar que hi havia un 31,4% de poblacions marines que van tenir un nivell "d'explotació no sostenible", un 58,1% plenament explotades i un 10,5% sobreexplotades.²⁵ Actualment, "la FAO estima que el 34,2% de totes les

---

²² GOBIERNO DE ESPAÑA. MINISTERIO DE TRANSPORTES, MOVILIDAD Y AGENDA URBANA.: "Abanderamiento y matriculación", 2010. Disponible a: <<https://www.mitma.gob.es/marina-mercante/nautica-de-recreo/documentacion-administrativa/abanderamiento-matricula-y-registro/abanderamiento>> [última consulta, el 9 febrer 2021]

²³ Méndez, R.: "El Supremo deja impune la pesca 'pirata' en alta mar: así escapó el clan Vidal de la justicia" *El Confidencial*, 11 de febrer de 2017. Disponible a: <https://www.elconfidencial.com/espana/2017-02-10/supremo-deja-impune-pesca-pirata-alta-mar-asi-escapo-clan-vidal-justicia_1327354/> [última consulta, 9 febrer 2021]

²⁴ A mode d'exemple: ITLOS, Camouco Case (Application for Pront Release), Panama vs France, February 2000. Disponible a: <www.un.org/Depts/los/> [última consulta, 25 gener 2021]

²⁵ FAO: *El Estado Mundial de la Pesca y la Acuicultura. Contribución a la Seguridad Alimentaria y a la Nutrición para Todos*, 2016, p. 14. [última consulta 10 de febrer 2021]

poblacions d'espècies marines es pesca per damunt dels límits de sostenibilitat biològica".²⁶ A més, la reducció de la població i ecosistemes marins evoca a la pèrdua de recursos, on acabaria repercutint també econòmicament.

Donada aquesta situació, la qüestió ambiental que provoca la pesca INDNR ha influït en la legislació dels últims anys introduint el principi de conservació i manteniment dels ecosistemes i la biodiversitat marina mitjançant la idea de sostenibilitat. La Convenció de les Nacions Unides sobre el Dret del Mar²⁷ (en endavant, CNDUM) fa una menció sobre el principi de conservació en la Part XII, art. 194, on preveu que els Estats han d'establir mesures de conservació del medi marí i aturar la contaminació dels mateixos.²⁸ Per una altra banda, d'acord amb l'art. 6 del Conveni sobre la Diversitat Ecològica, els Estats han d'establir mesures per tal de conservar i explotar de forma sostenible els mars i oceans. Convé ressaltar que en la legislació esmentada anteriorment podem veure que tracta de manera molt general el principi de conservació i explotació sostenible del fons marí, fet que es insuficient per aturar la sobreexplotació dels mars i oceans ja que únicament estableix un deure general que després cada Estat o les Organitzacions Regionals d'Ordenació Pesquera²⁹ (en endavant, OROP) establiran en la teoria, però que difícilment es duran a terme en la pràctica ja que no es formula com una obligació i cada objectiu dependrà del que s'hagi establert per cada espècie que elaboren les OROP o els propis Estats en cada territori.³⁰ Arreu del món existeixen diverses OROP com són la Comissió per la Conservació de la Tonyina Vermella del Sud (CCSBT), la Comissió General de Pesca del Mediterrani (CGPM), l'Organització de la Pesca de l'Atlàntic Sud-oriental

---

²⁶ FAO: *Los Miembros de la FAO aprueban la Declaración en favor de la pesca y la acuicultura sostenibles*, 8 de febrer 2021. Disponible a: <<http://www.fao.org/news/story/es/item/1373578/icode/>> [última consulta, 10 de febrer 2021]

²⁷ Convención de las Naciones Unidas sobre el Derecho del Mar (adoptada el 10 de diciembre de 1982, en vigor desde el 16 de noviembre de 1994) 1833 ONTS 3

²⁸ Convenio sobre la Diversidad Biológica (adoptada el 5 de junio de 1992, en vigor desde el 29 de diciembre de 1993) 1760 UNTS 79.

²⁹ Són organismes internacionals integrats per països que tenen interessos en matèria de pesca en una mateixa regió o en relació a una mateixa espècie o un grup d'espècies, que estableixen mesures vinculants amb base científica com són la limitació de captures, mesures tècniques i obligacions de control.

Referència: DIRECCIÓN GENERAL DE ASUNTOS MARÍTIMOS Y DE PESCA (COMISIÓN EUROPEA): "La política pesquera común", *Oficina de Publicaciones de la Unión Europea*, 30 de gener de 2019. Disponible a: <<https://doi.org/10.2771/61780>> [última consulta, 13 de febrer 2021]

³⁰ FAO: "Acuerdo sobre la aplicación de las disposiciones de la Convención de las Naciones Unidas sobre el Derecho del Mar, de 10 de diciembre de 1982, relativas a la conservación y ordenación de las poblaciones de peces transzonales y las poblaciones de peces altamente migratorios, 1995" *United Nations Audiovisual Library of International Law*, p. 4. Disponible a: <https://legal.un.org/avl/pdf/ha/aipuncls/aipuncls_ph_s.pdf> [última consulta, 13 de febrer 2021]

(SEAFO), entre d'altres. En definitiva, tot i que s'estableixin objectius i normes vinculants per frenar la sobrepesca, les pràctiques de la pesca INDNR les esquiven i per conseqüència fan més complicat que es puguin assolir els objectius de pesca sostenible.

Avui dia existeixen directrius i mecanismes per tal de dur a terme una explotació sostenible dels nostres mars i oceans, però es tracten d'uns mecanismes complicats i llargs de dur a terme, però que finalment no són eficaços per aturar la sobrepesca que realitzen les embarcacions de pesca INDNR ja que ignoren la normativa establerta.³¹

La UE, en concret va acordar que la política pesquera comú implementaria mesures des de l'any 2015 fins a l'any 2020 per a que totes les espècies marines s'explotessin a nivells sostenibles a través de la limitació del nombre de captures.³² El Fons Europeu d'Assumptes Marítims i Pesquers (2014 – 2020) es va crear amb la finalitat d'ajudar als pescadors en la transició cap a una pesca sostenible a través d'un sistema d'ajudes financeres de cada Estat Membre.³³ No obstant, observant l'estudi que va realitzar l'any 2019 el Comitè Científic, Tècnic y econòmic de Pesca podem observar que des de l'any 2003 cada vegada hi ha menys espècies que estan fora del rendiment màxim sostenible (en endavant, RMS): l'any 2003 hi havia 31 espècies que no s'explotaven d'acord al RMS mentre que l'any 2018 únicament n'hi havia 14.³⁴ Tot i que aquestes dades mostrin que són favorables les mesures que estan establint els Estats i les OROPs al disminuir les espècies explotades, voldria puntualitzar que aquestes dades únicament tenen en compte les dades de les embarcacions que practiquen la pesca legal ja que tots aquells bucs que realitzen pràctiques INDNR falsegen les captures i ignoren les regles que estableixen les OROPs i els Estats.

---

³¹ L'explicació dels mecanismes internacionals que existeixen per dur a terme la pesca sostenible estan explicats en el següent article: WARNER, R.: "International environmental law principles relevant to exploitation activity in the Area", *Marine Policy*, Maig 2018, 103503. Disponible a: <<https://doi.org/10.1016/j.marpol.2019.04.007>> [última consulta, 13 febrer 2021]

³² COMISIÓN EUROPEA: "La Política Pesquera Común (PPC)", *Pesca - European Commission* 7 d'octubre 2016. Disponible a: <https://ec.europa.eu/fisheries/cfp_es> [última consulta, 25 febrer 2021]

³³ Comisión Europea: "Fondo Europeo Marítimo y de Pesca (FEMP)", *Pesca - European Commission*, 7 d'octubre 2016. Disponible a: <https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_es> [última consulta, 25 de febrer 2021]

³⁴ JARDIM, E., VASILAKOPOULOS, P., MANNINI, A., MOSQUEIRA, I., & CASEY, J.: "Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Monitoring the performance of the Common Fisheries Policy" (STECF-Adhoc-18-01), *Publications Office of the European Union*, 2018. Disponible: <<https://doi.org/10.2760/230469>> [última consulta, 13 febrer 2021]

Per una altra banda, una de les conseqüències més importants que ocasiona la pesca INDNR és la destrucció dels ecosistemes i la biodiversitat marina. El principal problema ve donat de la pesca incidental i de rebuig d'exemplars juvenils, espècies sense valor econòmic o protegides. És molt complicat donar una xifra exacta ja que no es realitza el registre de forma adequada, a més, tal i com he dit anteriorment, les pràctiques INDNR no es solen documentar, i per tant, és molt difícil poder establir una xifra exacta.³⁵

El *quid* de la qüestió és que el problema no és la sobreexplotació d'una espècie en concret, que pot tenir “valor comercial o no tenir-ne”, sinó com afecta a totes aquelles espècies dependents i associades, és a dir, la cadena alimentària entre aquestes es trenca, debilitant l'ecosistema.³⁶ A més, l'alteració de l'ecosistema sumat amb el fenomen del canvi climàtic també propicia a que hi hagi una alteració en l'ecosistema-social, és a dir, es considera que l'activitat humana és el factor que més influència té en la natura ja que d'ella obtenim els recursos necessaris per tal de sobreviure. Tanmateix amb l'alteració dels ecosistemes implicaria un canvi també en l'ecosistema social que estem vivint des del punt de vista ecològic, socioeconòmic i cultural.³⁷

Per una altra banda, les xarxes i tècniques que usen els bucs que practiquen pesca INDNR destrueixen el fons marí en usar tècniques tan nocives com són els verins, les xarxes usades en la pesca d'arrossegament o explosius. La pesca d'arrossegament, pròpiament dita, no es considera pesca INDNR atès que és un tipus de pesca legal, però, el que és important a tenir en compte és l'impacte ambiental que té la seva pràctica. D'acord amb l'estudi *Protecting the global ocean for biodiversity, food and climate*, la pesca d'arrossegament comporta greus conseqüències ambientals amb l'alliberament de mil milions de tones de CO₂ a l'any als oceans. El problema ve

---

³⁵ JARDIM, E., VASILAKOPOULOS, P., MANNINI, A., MOSQUEIRA, I., & CASEY, J.: “Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Monitoring the performance of the Common Fisheries Policy” (STECF-Adhoc-18-01), *Publications Office of the European Union*, 2018. Disponible: <<https://doi.org/10.2760/230469>> [última consulta, 13 febrer 2021]

³⁶SÁNCHEZ JORDÁN, A.B.: “El Estado del puerto y la pesca ilegal, no declarada y no reglamentada”, *Universidad de Cordoba*, 2013. [última consulta, 9 febrer 2021]

³⁷Més informació a SALGUEIRO-OTERO, D., & OJEA, E.: “A better understanding of social-ecological systems is needed for adapting fisheries to climate change”, *Marine Policy*, vol. 122, 2020, 104123. Disponible a: <<https://doi.org/10.1016/j.marpol.2020.104123>> [última consulta, 13 febrer 2021]

donat que aquest diòxid de carboni acabarà a l'atmosfera ja que aquesta i els oceans formen part d'un "sistema integrat".³⁸

Per tal de solucionar aquests problemes, les OROP estableixen períodes de veda on es prohibeix la pesca en una zona determinada durant un període de temps concret.³⁹ No obstant, l'incompliment sistemàtic d'aquestes mesures ha provocat que s'optin mesures d'altre índole com són les de caire econòmic, com és l'embargament de les captures o la restricció d'accés a Alta Mar.

2.3 *L'impacte social de la pesca INDNR*

Els efectes socials de la pesca INDNR estan estretament relacionats amb els efectes econòmics i ambientals.

En primer lloc, tal i com he assenyalat anteriorment en l'impacte econòmic de la pesca INDNR, el sector marítim – pesquer crea milers de llocs de treballs, siguin directes o indirectes. Segons la FAO, entre llocs de treball directes i indirectes del sector pesquer, 520 milions de persones depenen del mateix, això es un 8% de la població mundial, la majoria de països en via de desenvolupament, que són principalment d'Àsia (Xina, Índia, Indonèsia, Filipines i Vietnam).

Aquests països depenen de la pesca principalment ja que és la seva principal font de proteïna, àcids i minerals per a la seva dieta, a més el seu cost és molt menor si el comparem amb la carn.⁴⁰ A més, la principal activitat pesquera es realitzada per petites embarcacions de menys de 24 metres d'eslora que usen tècniques de pesca tradicional i artesanal, i que sobreviuen principalment d'aquesta activitat. En conseqüència, les empreses que usen tècniques INDNR suposen un risc per la supervivència de milers de famílies que depenen d'aquest sector. A més, per totes aquelles petites i mitjanes empreses suposa una burla per a elles ja que respecten la normativa nacional i internacional de conservació i explotació sostenible dels mars i oceans, fet que els bucs INDNR ignoren.

---

³⁸PLANELLES, M.: "Un estudio cifra en millones de toneladas el CO₂ que libera la pesca de arrastre al año", *EL PAÍS*, 2021. Disponible a: <<https://elpais.com/clima-y-medio-ambiente/2021-03-17/un-estudio-cifra-en-mil-millones-de-toneladas-el-co-que-libera-la-pesca-de-arrastre-al-ano.html>> [última consulta, 8 d'abril 2021]

³⁹ FAO: "Informe de Pesca y Acuicultura", nº 957 (Vol. 957), 2010. [última consulta, 9 d'abril 2021]

⁴⁰A mode d'exemple, estudi de la dieta vietnamita: VAN, DEVELOPMENT, F., & SERVICE, P. (n.d.) Mercadeo y Consumo de Pescado en Vietnam: ¿ Qué hay acerca de los productos de la Acuicultura ? FAO, FAN Aquaculture Newsletter, n.d., pp.17–21. [última consulta, 13 febrer 2021]

En segon lloc, el sector de la pesca INDNR posa en risc les condicions de treball, ignorant els estàndards de seguretat i salut del treball pels agents del mar previstos en el Conveni sobre el Treball Marítim (en endavant, ILO per les seves sigles en anglès), en el sentit de que en aquest sector s'estan realitzant molts abusos als treballadors, com són l'establiment de condicions properes a l'esclavitud (abusos físics i verbals, males condicions d'alimentació i repòs, abandonament tripulació), irregularitats en el salari, explotació laboral, treball infantil, tràfic de persones, narcotràfic, fins al punt d'arribar a la mort de la tripulació en algunes embarcacions.⁴¹ A mode d'exemple, el port de Montevideo, situat a Uruguay, és el segon port que més bucs rep que practiquen la pesca INDNR, i segons estudis realitzats per Milko Schwartzman, coordinador del projecte Océanosanos de Ocean 5, es calcula que hi hagut 53 morts en 52 mesos, dit en altres paraules, 1 mort per mes. També el cas de l'embarcació *Fuh Sheng 11* que va passar una inspecció al port de Ciutat del Cap (Sudàfrica), detectant-se que no es complien les condicions per navegar, a més es va comprovar que els mariners eren maltractats i no se'ls hi pagava el salari acordat.⁴²

En tercer lloc, es posa en risc la seguretat alimentaria ja que moltes de les embarcacions INDNR ignoren les condicions d'emmagatzematge i conservació del peix que capturen, incomplint la normativa establerta en relació amb la importació de productes animals. Podem veure a mode d'exemple el cas de *Fish House Wholesalers, LLC* (Miami, Florida) i el cas *United States v. Pescanova*, No 10-20526-CR-UNGARO (S.D. Fla. Feb. 9-2011).⁴³

En definitiva, amb les pràctiques enumerades anteriorment l'únic que s'aconsegueix és perpetuar la precarietat en el sector social més vulnerable, acabant simultàniament amb l'ecosistema marí i amb els recursos naturals. En concret, les grans multinacionals ajuden a que s'agreguin aquests efectes amb la pràctica de la

---

⁴¹ EQUIPO TÉCNICO DE LA REVISTA ECOLOGÍA POLÍTICA: "Pesca ilegal y condiciones laborales. El reto global que golpea África – Ecología Política", *Ecología Política*, 9 de diciembre 2010. Disponible a: <<https://www.ecologiapolitica.info/?p=4583>> [última consulta, 26 de gener 2021]

NOVA, S. A. R.: "Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: the Impacts and Policy for Its Completion in Coastal West of Sumatera." *Indonesian Journal of International Law*, 14(2), 237, 2017. Disponible a: <<https://doi.org/10.17304/ijil.vol14.2.689>> [última consulta, 26 de gener 2021]

⁴² FREIJO, J.: "Muertos, drogas, pesca ilegal y barcos mellizos en el Puerto de Montevideo" *Revista Puerto. La Otra Cara de La Pesca*, 20 de noviembre 2018. Disponible a: <<https://revistapuerto.com.ar/2018/11/muertos-drogas-pesca-ilegal-y-barcos-mellizos-en-el-puerto-de-montevideo/>> [última consulta, 13 de febrer 2021]

⁴³ COLE, A., ENGELKE-ROS, M., & GALATZAN, J.: "More Than 'Just' Paperwork Violations: Combatting IUU Fishing Through Enforcement of Seafood Traceability Schemes" *United States Attorneys' Bulletin*, 63(3), 2015, pp.27–38.

pesca d'altura.⁴⁴ La pesca d'altura és aquella que realitzen vaixells de magnitud mitjana i alta en llocs allunyats de la costa, normalment en aigües internacionals. A Espanya, el ja anomenat cas Vidal és un exemple més de la pràctica de la pesca INDNR.

3. El marc jurídic internacional de la pesca INDNR

El Dret Internacional del Mar és una branca del Dret que forma part del Dret Internacional Públic, i que regula la utilització i l'explotació dels espais marins i les relacions entre els subjectes del Dret Internacional que hi intervenen. L'Assemblea General de Nacions Unides, a través de la Resolució 1105 (XI) de 27 de Febrer de 1957 va decidir convocar la I Conferència sobre el Dret del Mar per tal d'examinar els aspectes jurídics, tècnics, biològics i polítics d'aquesta àrea. Com a resultat, es van aprovar quatre convencions i un protocol facultatiu: la Convenció sobre el Mar Territorial i la Zona Contigua (CTS), la Convenció sobre Alta Mar (CHS), la Convenció sobre Pesca i Conservació dels Recursos Vius a Alta Mar (CFCLR), la Convenció sobre la Plataforma Continental (CAC) i el Protocol Facultatiu de Firma relatiu a la Solució Obligatòria de Controvèrsies (OPSD). Tots ells, han sigut claus per poder regular i desenvolupar el Dret del Mar. D'acord amb les Convencions anomenades anteriorment podem distingir quatre zones en els mars i oceans: Mar Territorial, la Zona Contigua, la Zona Econòmica Exclusiva i l'Alta Mar.⁴⁵

D'acord amb l'art. 2 i 3 de la CNDUM, el Mar Territorial és l'espai marítim adjacent al territori d'un Estat i té 12 milles nàutiques de base. En aquesta zona l'Estat exerceix la seva sobirania.

La Zona Contigua, d'acord amb l'art. 33 CNDUM, es defineix com "l'espai marítim contigu al Mar Territorial d'una amplada de 24 milles màxim des de la línia base del Mar Territorial". L'Estat té competència en matèria de prevenció i sanció de

---

⁴⁴ATALAYAR: "Greenpeace involucra a cuatro empresas chinas en pesca ilegal en África", *Atalayar*, 27 de maig 2015. Disponible a: <https://atalayar.com/content/greenpeace-involucra-cuatro-empresas-chinas-en-pesca-ilegal-en-%C3%A1frica> [última consulta, 26 de gener 2021]

⁴⁵RUBIO A.: "La Conferencia de las Naciones Unidas sobre el Derecho del Mar: (Ginebra, 24 de Febrero a 27 de abril de 1958)", *Pan American Institute of Geography and History*, 1958, pp. 119 – 133. Disponible a: <https://www.jstor.org/stable/40996480?seq=1> [última consulta, 7 de febrer 2021]

les infraccions de les seves lleis i reglaments fiscals, immigració, sanitaris i en matèria de duana.

La Zona Econòmica Exclusiva, d'acord amb l'art. 55 CNDUM, és "l'àrea situada més enllà al Mar Territorial i adjacent a aquest". Té una amplada màxima de 200 milles a comptar des del punt on es mesura l'amplada del Mar Territorial. L'Estat riberenc té competència per conèixer en matèria de protecció i preservació del medi marí, investigació científica marina; i dret de sobirania en matèria d'explotació, conservació i administració dels recursos naturals vius i no vius.⁴⁶

El concepte d'Alta Mar el podem trobar definit en l'art. 1 de la Convenció sobre l'Alta Mar com "la part del mar que no forma part del Mar Territorial o aigües interiors d'un Estat", mentre que l'art. 86 de la CNDUM defineix l'Alta Mar com "totes les parts del mar no incloses en la Zona Econòmica Exclusiva, el Mar Territorial o les Aigües Interiors d'un Estat". En definitiva, l'Alta Mar es considera *res communis* on els Estats tenen llibertat de navegació, llibertat de pesca, llibertat d'instal·lar cables submarins i llibertat de sobrevolar l'espai aeri situat a l'Alta Mar.⁴⁷

D'acord amb el Dret Internacional Públic, l'Estat és sobirà, i per tant, serà qui decidirà si ratificar el Tractat Internacional. Per tant, en aquest apartat haurem de tenir en compte la naturalesa dels Convenis internacionals, és a dir, si són vinculants o simplement són instruments de caràcter no vinculant. A més, es puntualitzarà si Espanya s'ha adherit o ratificat els Tractats Internacionals sobre aquest àmbit.

3.1 El marc jurídic internacional de caràcter vinculant de la pesca INDNR

Pel que fa a la pesca INDNR podem tenir en compte les següents convencions: la Convenció sobre Pesca i Conservació dels Recursos Vius de l'Alta Mar⁴⁸ (aprovat al 1958), la Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies Amenaçades de Fauna i Flora Silvestres⁴⁹ (aprovada al 1973), el Conveni del Dret del Mar (aprovat al 1982), Conveni Sobre la Diversitat Biològica (aprovat al 1992), l'Acord per promoure el compliment de les mesures internes de Conservació i Ordenació dels Bucs Pesquers

---

⁴⁶ Regulat al art. 56 de Convención de las Naciones Unidas sobre el derecho del mar.

⁴⁷ Regulat al art. 87 de la Convención de las Naciones Unidas sobre el derecho del mar.

⁴⁸ Convención sobre Pesca y Conservación de los Recursos Vivos de Alta Mar (adoptada el 29 de abril de 1958, en vigor desde el 20 de marzo de 1966) 559 ONTS 285.

⁴⁹ Convención sobre el Comercio Internacional de Especies Amenazadas de Fauna y Flora Silvestre (adoptado el 3 de marzo de 1973, en vigor desde el 1 de julio de 1975) CITES

que pesquen a l'Alta Mar⁵⁰ (aprovat al 1993), el l'Acord sobre les aplicacions de les disposicions de la Convenció de les Nacions Unides sobre el Dret del Mar relatives a la Conservació i Ordenació de les Poblacions de Peixos Transzonals i les Poblacions de Peixos altament Migratoris⁵¹ (aprovat al 1995), el Conveni sobre el Treball en la Pesca⁵² (aprovat al 2007) i, l'Acord sobre les Mesures de l'Estat Rector del Port destinades a Prevenir, Descoratjar i Eliminar la pesca INDNR⁵³ (aprovat al 2008).

La Convenció sobre Pesca i Conservació dels Recursos Vius de l'Alta Mar, aprovada a la Conferència de Ginebra de 1958, estableix els principis i mecanismes per mantenir la productivitat dels recursos vius a l'Alta Mar i les formes de resolució de conflicte entre els Estats que l'explotin. Espanya es va adherir a l'any 1971 i actualment segueix en vigor.⁵⁴ La Convenció està composta per 22 articles, dels quals destacarem tres: l'art. 3, l'art. 6 i l'art. 7. Tots tres fan referència al concepte “establir les mesures que creguin necessàries per conservar els recursos vius afectats”. Ho podrà realitzar l'Estat que exploti una zona de l'Alta Mar en concret o l'Estat riberenc que la seva mar territorial sigui adjacent a la zona explotada a l'Alta Mar. En el segon cas, es podrà dur a terme a través de negociacions amb l'Estat que està explotant la zona d'Alta Mar adjacent a la seva mar territorial o de forma unilateral l'Estat riberenc en el cas que no arribin a un acord.

La Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies Amenaçades de Fauna i Flora Silvestres o CITES va ser aprovat al 1973. Espanya es va adherir el 30 de maig de 1986 i va entrar en vigor el 28 d'agost de 1986.⁵⁵ El Conveni té l'objectiu de regular la comercialització de les espècies que estan en perill d'extinció per tal de que aquestes no s'extingeixin. Bàsicament, el Conveni implanta un sistema de concessió

---

⁵⁰ Acuerdo para promover el cumplimiento de las medidas internacionales de conservación y ordenación por los buques pesqueros que pescan en alta mar (adoptado el 24 de noviembre de 1993, en vigor desde el 24 de abril de 2003) FAO

⁵¹ Acuerdo para la aplicación de las disposiciones de la Convención de las Naciones Unidas sobre el Derecho del Mar de 10 de diciembre de 1982 relativas a la conservación y ordenación de poblaciones de peces transzonales y poblaciones de peces altamente migratorios (adoptada el 4 de agosto de 1995, en vigor desde el 11 de diciembre de 2001) 2167 ONTS 3

⁵² Convenio sobre el Trabajo en la pesca (núm. 188) (adoptado el 30 de mayo de 2007 en vigor desde el 16 de noviembre de 2017) OIT

⁵³ El Acuerdo sobre Medidas del Estado Rector del Puerto Destinadas a Prevenir, Desalentar y Eliminar la Pesca Ilegal, No Declarada y No Reglamentada (adoptada el 22 de noviembre de 2008, en vigor desde 5 de junio de 2016) vol. I y II FAO, edición 2017

⁵⁵ CITES: *Países miembros*, 2016. Disponible a: <<https://cites.org/esp/disc/parties/index.php>> [última consulta, 1 de març 2021]

de llicències administratives en les importacions, exportacions o introducció del mar sobre les espècies especificades en els Annexos 1, 2 i 3.

La CNDUM, coneguda per la Constitució dels Oceans, va ser aprovada a Montego Bay l'any 1982. És l'instrument jurídic més important del Dret del Mar ja que regula totes les formes d'usar els mars i oceans, protegint d'aquesta manera als recursos vius i no vius. Espanya va firmar la Convenció al 1984 i va ratificar-la al 1997. Tal i com s'ha dit en el punt 2.2 del treball, en la Part VII – Secció II relativa a l'Alta Mar es torna a parlar de les mesures de conservació dels recursos vius disposant les mateixes disposicions que en la CFCLR. Aquesta part està conformada pels art. 116 i 120 en el qual estableix les mateixes mesures que en la Convenció anterior.

Per una altra banda, referent a la pesca INDNR en el CNDUM no veiem que se'n parli explícitament del tema. En la Part XII és fa referència a la protecció i preservació del medi marí. Veiem en l'art. 192 que s'estableix el “deure general de protegir y preservar el medi ambient”. En els següents articles és torna a fer referència a que els Estats han d'establir les mesures necessàries per tal de complir aquest deure sigui de forma individual o conjuntament amb altres Estats (art. 14 CNDUM), per tant, podem veure que de nou es parla del principi de cooperació entre els Estats.

El Conveni Sobre la Diversitat Biològica és un tractat internacional redactat a Rio de Janeiro al 1992 que té com a objectiu “la conservació de la diversitat biològica, la utilització sostenible dels seus components i la participació justa i equitativa en els beneficis que es derivin de la utilització dels recursos genètics”.⁵⁶ Espanya va firmar el Conveni el 13 de juny de 1992 i el va ratificar el 21 de desembre de 1993.⁵⁷ En el Conveni podem veure que es fa referència a establir les “mesures necessàries” dins del àmbit del Mar Territorial de cada Estat, és a dir, respectant la jurisdicció nacional. A més, de nou podem veure com es tracta el principi de cooperació entre els Estats per tal de promoure plans comuns de forma coordinada.⁵⁸

---

⁵⁶ Regulat al art. 1 Conveni Diversitat Biològica de Nacions Unides.

⁵⁷ GOBIERNO DE ESPAÑA. MINISTERIO PARA LA TRANSICIÓN ECOLÓGICA Y EL RETO DEMOGRÁFICO: *Convenio sobre la Diversidad Biológica. Convenio Sobre La Diversidad Biológica*, (n.d). Disponible a: <https://www.miteco.gob.es/es/biodiversidad/temas/conservacion-de-la-biodiversidad/conservacion-de-la-biodiversidad-en-el-mundo/cb_mundo_convenio_diversidad_biologica.aspx> [última consulta, 15 de març 2021]

⁵⁸ En aquest sentit en parlen els art. 3, 4, 5, 18 del Conveni sobre la Diversitat Biològica de Nacions Unides, 1992.

L'Acord per promoure el compliment de les mesures internes de Conservació i Ordenació dels Bucs Pesquers que pesquen a l'Alta Mar és un tractat aprovat a l'any 1993 i que la Unió Europea es va adherir al 1996, per tant, a Espanya es vigent. L'Acord neix amb l'objectiu d'assegurar que les mesures internacionals es compleixen per part dels Estats Parts. En ell, s'estableix un sistema de responsabilitat especial a l'Estat pavelló ja que tots els bucs que estiguin enarbolats en el seu port i vulguin pescar a Alta Mar han de tenir una autorització en la qual es comprova que les embarcacions compleixen amb els estàndards internacionals, i posterior registre d'aquestes. Pel que fa a la responsabilitat de l'Estat pavelló, regulada a l'art. 3, aquest ha d'adoptar les mesures necessàries per aconseguir que les embarcacions autoritzades cessin les activitats contràries al Tractat. De nou, es torna a parlar del deure de cooperació internacional i intercanvi d'informació entre els Estats amb l'objectiu d'aconseguir una aplicació eficaç del conveni.

L'Acord sobre les aplicacions de les disposicions de la Convenció de les Nacions Unides sobre el Dret del Mar relatives a la Conservació i Ordenació de les Poblacions de Peixos Transzonals i les Poblacions de Peixos altament Migratoris va ser aprovat l'agost de 1995 i ratificat per Espanya al desembre de 2003. L'objectiu de l'Acord en base a l'art. 2 és "assegurar la conservació a llarg termini i l'ús sostenible de les poblacions de peixos transzonals i altament migratoris que es trobin fora de les zones sotmeses a la jurisdicció nacional". Per tal d' assolir l'objectiu, les mesures s'hauran de basar en dades científiques amb la finalitat de que siguin realment efectives. De nou, l'Acord es basa en el principi de cooperació entre Estats, al igual que els dos tractats anteriors.

El Conveni sobre el Treball en la Pesca, aprovat a l'any 2007 per la Organització Internacional del Treball, és l'instrument jurídic que regula les condicions de treball, salubritat i seguretat dels treballadors en el sector pesquer. Aquest Conveni no ha sigut ratificat per Espanya.⁵⁹ Tal i com s'ha comentat en el punt 2.3, la pesca INDNR té

---

⁵⁹ Tot i que Espanya, sí que ha ratificat el Conveni sobre el Treball Marítim (aprovat al 2006 i en vigor des de el 20 d'agost de 2013) que estableix un sistema d'autoritzacions per tots aquells bucs que realitzin viatges internacionals i d'arqueig brut igual o superior a 500 GT que estiguin enarborats en un Estat Membre del Tractat.

GOBIERNO DE ESPAÑA. MINISTERIO DE TRANSPORTES, MOVILIDAD Y AGENDA URBANA.: *Convenio sobre el Trabajo Marítimo 2006*, 2011. Disponible a: <<https://www.mitma.es/areas-de-actividad/marina-mercante/normativa/convenio-sobre-el-trabajo-maritimo-2006>> [última consulta, 16 de març 2021]

uns greus efectes en les condicions laborals del sector. Aquest conveni ajuda “a promoure la pesca sostenible i garantir la seguretat alimentaria mitjançant l'establiment de drets laborals exhaustius que abasti la justícia social, la protecció i els medis de vida sostenible”.⁶⁰ A més, gràcies al sistema d'inspeccions instaurat en el AMERP per detectar les possibles activitats de pesca INDNR, també, poden ajudar a alertar les possibles irregularitats laborals, o a la inversa, les irregularitats laborals poden ser un senyal per tal de descobrir bucs que practiquen la pesca INDNR.

L'Acord sobre les Mesures de l'Estat Rector del Port destinades a Prevenir, Descoratjar i Eliminar la pesca INDNR és el primer tractat internacional que tracta exclusivament el tema de la pesca INDNR. Va ser aprovat al 2009 i la UE el va signar l'any 2011, per tant, Espanya forma part del Conveni. L'objectiu principal és “prevenir, descoratjar i eliminar la pesca INDNR impedit que les embarcacions que la practiquen puguin usar els ports per desembarcar les seves captures per tal d'aconseguir un ús sostenible i la conservació a llarg termini dels recursos marins vius i els seus ecosistemes”.⁶¹ El Conveni estableix un sistema de cooperació i intercanvi d'informació d'Estats per tal de facilitar la seva aplicació (art. 6 AMERP). A més, per tal de que es pugui aplicar eficientment, estableix un sistema d'inspeccions als bucs que “no estiguin enrolats al port en qüestió, que es tingui la sospita que hagin realitzat alguna activitat relacionada amb la pesca INDNR, que se'ls hagi denegat la entrada a port o que altres Estats o OROPs hagin demanat la inspecció d'un buc en concret”.⁶²

3.2 El marc jurídic internacional de caràcter no vinculant de la pesca INDNR

El marc jurídic internacional de caràcter no vinculant està compost per recomanacions i directrius principalment per part de la FAO amb l'objectiu d'intentar establir mecanismes per tal d'aturar la pesca INDNR. Entre els instruments de caràcter no vinculant podem destacar els següents: el Codi de Conducta per la pesca Responsable⁶³, el Pla d'Acció Internacional per Prevenir, Desalenar i Eliminar la

---

⁶⁰Convenio sobre el trabajo en la pesca (adoptado en 14 de junio de 2007 y en vigor desde 16 de noviembre de 2017) 188 OIT.

⁶¹En l'art. 2 de l'Acord sobre les Mesures de l'Estat Rector del Port destinades a Prevenir, Descoratjar i Eliminar la pesca INDNR en parla dels objectius del Tractat Internacional.

FAO: “Acuerdo sobre las medidas del Estado rector del puerto (AMERP)”, *FAO website*, (n.d). Disponible a: <<http://www.fao.org/iuu-fishing/international-framework/psma/es/>>[última consulta 15 de març 2021]

⁶² Els mecanismes d'inspecció estan regulats des de l'art. 13 fins al 19 del AMERP.

⁶³ Código de Conducta para la pesca responsable (adoptado el 31 de octubre de 1995) FAO

Pesca Il·legal, no Declarada i no Reglamentada (en endavant PAI – Pesca INDNR)⁶⁴, les Directrius voluntàries per l’actuació de l’Estat del pavelló⁶⁵ i les Directrius voluntàries pels sistemes de documentació de les captures.⁶⁶

Aquesta classe d’instruments s’adrecen tant als Estats Membres de la FAO, com a tots aquells que no en formen part, les OI, les OROPs i per totes aquelles persones que “estiguin interessades en la ordenació i conservació dels recursos pesquers i desenvolupament de la pesca com els pescadors”⁶⁷ (Art. 1 Codi de Conducta de Pesca Responsable)

El Codi de Conducta de Pesca Responsable, aprovat al 1995 per la Resolució 4/95 té com a objectiu establir els principis i mecanismes per tal d’afavorir a les pràctiques responsables per aconseguir una explotació sostenible de l’espai marítim, és a dir, tenint en compte els ecosistemes i la biodiversitat. El Codi és un dels instruments més importants per combatre la pesca INDNR junt amb la CNDUM. El Codi “segueix el principi precaució”, un principi del Dret internacional important, establint mecanismes per tal d’evitar que es realitzin les pràctiques de descarti sobre les “espècies que no són objecte de pesca”, les captures per xarxes de pesca que poden realitzar les xarxes abandonades en els mars, o simplement evitar la captura d’exemplars que no són objecte de pesca, entre d’altres.⁶⁸

El PAI – Pesca INDNR va ser aprovat pel Comitè de Pesca de la FAO (COFI) l’any 2001 ja que dos anys abans es va considerar la pesca INDNR com una qüestió de prioritat internacional. El Pla va ser elaborat en el marc del Codi de Conducta de Pesca Responsable. En aquest, s’estableixen mecanismes per tal d’aconseguir l’objectiu de reduir i eliminar les pràctiques de la pesca INDNR. Entre elles, podem destacar l’encoratjament de la ratificació del CNDUM pels Estats, la responsabilitat dels Estats pavelló, les mesures comercials internacionals, entre d’altres.

Les Directrius voluntàries per l’actuació de l’Estat del pavelló va ser aprovat pel COFI l’any 2014. De nou, aquest instrument es basa en tots els instruments vinculants

---

⁶⁴ Plan de Acción Internacional para Prevenir, Desalentar y Eliminar la Pesca Ilegal, no Declarada y no Reglamentada (adoptado el 2 de marzo de 2001) FAO

⁶⁵ Directrices voluntarias para la actuación del Estado del pabellón (adoptado en 2014) FAO

⁶⁶ Directrices voluntarias para los sistemas de documentación de las capturas (adoptado en julio de 2017) FAO

⁶⁷ Regulat al art. 1 del Codi de Conducta de Pesca Responsable.

⁶⁸ FAO: *Focus: Código de conducta para la pesca responsable*, (n.d.). Disponible a: <http://www.fao.org/FOCUS/S/fisheries/codecond.htm> [última consulta, 16 de març 2021]

i no vinculants sobre la pesca INDNR. L'àmbit d'aplicació de les Directrius serà fora del Mar Territorial de l'Estat. Es fa referència a les mesures que haurà d'establir l'Estat del pavelló per tal de detectar i evitar la pesca INDNR. Per exemple: la matriculació i registre de les embarcacions, l'establiment d'un règim d'autoritzacions, un sistema de cooperació entre els Estats del pavelló i l'Estat riberenc, entre d'altres. També s'inclouen recomanacions de mesures sancionadores que poden establir els Estats en cas d'incompliment de les mesures per part dels bucs.

Finalment, les Directrius voluntàries pels sistemes de documentació de les captures és “el primer document de política internacional on es fa una exposició detallada sobre el sistema de documentació de captures”.⁶⁹ Va ser aprovat l'any 2017 per la FAO. L'objectiu de les Directrius és “donar assistència als Estats, OROPs i OI per elaborar i aplicar els sistemes de documentació de captures o revisar els existents” (punt 1.3 Directrius).

Podem veure que en tots aquests instruments es torna a parlar del principi de cooperació i coordinació⁷⁰, és a dir, els Estats han d'intercanviar i proporcionar informació sobre la pesca INDNR per tal d'afavorir la seva desaparició. Actualment, existeix el Registre mundial de bucs de pesca, transport refrigerat y subministrament on es proporciona tota la informació indispensable i l'historial de totes les embarcacions que estan registrades en cada Estat. Aquest Registre ajudar a futures inspeccions, i també a la decisió d'autorització d'entrada d'un buc a port.

3.3 *El marc jurídic internacional per la persecució penal de la pesca INDNR*

La pesca INDNR forma part del conjunt d'activitats il·lícites que componen el concepte *fisheries crime*. Tal i com s'ha assenyalat més amunt, la pesca INDNR sol ser tenir caràcter transnacional, és a dir, que compleix els requisits que s'estableixen en l'art. 3.2 de la Convenció de les Nacions Unides contra la Delinqüència Organitzada Transnacional (en endavant CDOT).⁷¹ Els delictes que es poden

---

⁶⁹ FAO.: *Directrices voluntarias para los sistemas de documentación de las capturas. Pesca ilegal, no declarada y no reglamentada (pesca INDNR)*, 2017. Disponible a: <<http://www.fao.org/iuu-fishing/international-framework/voluntary-guidelines-for-catch-documentation-schemes/es/>> [última consulta, 17 de març 2021]

⁷⁰ Ho podem veure al art. 7 de la Directriu voluntària pels sistemes de documentació de les captures, art. 39 – 43 Directrius voluntàries per l'actuació del Estat pavelló, art. 28 – 32 PAI – Pesca INDNR i art. 2, 5, 6.4 del Codi de Conducta per la Pesca Responsable.

⁷¹ Convención de las Naciones Unidas contra la Delincuencia Organizada Transnacional, (adoptada el 15 de noviembre de 2000, en vigor desde el 29 de septiembre de 2003) 2225 UNTS 209

perseguir d'acord amb el CDOT són el crim organitzat, el delictes de corrupció, el blanqueig de capitals i béns, i finalment, l'obstrucció a la justícia (art. 5, 6, 8 i 23 CDOT).

El Conveni va ser aprovat a l'any 2000 i Espanya en forma part. Bàsicament, el CDOT és l'instrument jurídic principal per poder combatre la criminalitat organitzada transnacional. La principal finalitat que té el CDOT és promoure una cooperació efectiva entre els Estats, però, respectant el principi de sobirania de cada Estat i "sense immiscir-se en els assumptes interns de cada Estat".⁷²

La CDOT únicament permet la persecució dels delictes greus, que siguin de caràcter transnacional i hi participi un grup delictiu organitzat. D'acord amb l'art. 2 del Conveni, un delictes greu és "la conducta que constitueixi un delictes punible amb una privació de llibertat màxima com a mínim de 4 anys o amb una pena més greu". Per tant, per poder perseguir els delictes relacionats amb la flora i la fauna, on s'inclou la pesca INDNR, haurem de consultar la legislació interna de cada Estat Part i veure si compleix amb el requisit de pena mínima. Això pot suposar un problema per la persecució d'aquest tipus de delictes. D'acord amb l'avaluació realitzada per la UNTOC a l'any 2015, únicament el 26% dels Estats Parts sancionaven aquesta classe de delictes amb la pena mínima i el 31% dels Estats els sancionaven amb una multa.⁷³

Amb l'objectiu de solucionar aquesta problemàtica, en la Resolució 8/1, la Conferència va animar als Estats Parts del Conveni que s'instaressin més mecanismes per tal de facilitar la persecució, col·laboració i assistència tècnica entre les autoritats centrals. Com a resultat, l'Oficina de Nacions Unides contra la Droga i els Delictes (en endavant, UNODC) va crear el portal de gestió conegut com Intercanvi de Recursos Electronics i Legislació sobre Delinqüència (en endavant, SHERLOC) i el Programa per Redactar Sol·licituds d'Assistència Judicial Recíproca.

---

⁷² Regulat a l'art. 4.1 CDOT

⁷³ UNODC: *Wildlife, Forest & Fisheries Crime Module 2 Key Issues: Organized Crime and Corruption*, UNODC. La Declaración de Doha: Promover una Cultura de Legalidad, 2019. Disponible a: <https://www.unodc.org/e4j/es/wildlife-crime/module-2/key-issues/organized-crime-and-corruption.html> [última consulta, 15 de març 2021]

Entre els anys 2017 i 2018, la base de dades SHERLOC va tenir més de 200.000 visites. En ella, s'inclouen 318 disposicions jurídiques internacionals d'extradició, 239 disposicions sobre assistència judicial recíproca i a més conté jurisprudència. A més, és una base de dades pública que pot ser utilitzada com a consulta per les autoritats nacionals per tal d'entendre el sistema legal del país amb el qual pot col·laborar en una investigació, o inclús els particulars la poden utilitzar per a fins d'investigació.⁷⁴

Per una altra banda, amb la Resolució 9/1, la Conferència va aprovar un mecanisme d'examen i el procediment pel funcionament del Mecanisme d'Examen de l'Aplicació de la Convenció contra la Delinqüència Organitzada. Aquest mecanisme consisteix en la creació d'un grup de treball d'experts per part de la UNODC amb la finalitat de crear qüestionaris d'avaluació i preparar les directrius per fer els exàmens als Estats Parts.⁷⁵

Per primera vegada, a la Resolució 74/177 de l'Assemblea General, de 18 de desembre de 2019, va incitar als Estats Parts la tipificació com a delictes greus el "tràfic il·lícit d'espècies amenaçades de fauna i flora silvestre i altres delictes contra el medi ambient, com el tràfic de fusta."

Tanmateix, per tal d'acabar amb la llacuna legal sobre els delictes sobre el tràfic de la flora i la fauna, es van anar introduint aspectes en la Convenció de Nacions Unides contra la Corrupció mitjançant la Resolució 8/12 de la Conferència dels Estats Parts en la Convenció de les Nacions Unides contra la Corrupció, de 20 de desembre de 2019, titulada "Prevenició i lluita contra la corrupció en el relatiu als delictes que repercuteixen en el medi ambient", ja que aquest últim delictes es comès com a conseqüència del primer. Estableix mesures d'eliminació de tota classe de corrupció

---

⁷⁴ ONU: *Conferencia de las Partes en la Convención de las Naciones Unidas contra la Delincuencia Organizada Transnacional. Actividades de la Oficina de las Naciones Unidas contra la Droga y el Delito para promover la aplicación de las disposiciones sobre cooperación internacional de la Convención de las Naciones Unidas contra la Delincuencia Organizada Transnacional. Informe de la Secretaría*, 2018, p.4. <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/COP/Session_9/CTOC_COP_2018_10/V1805075.pdf> [última consulta, 9 d'abril 2021]

⁷⁵ ONU: *Conferencia de las Partes en la Convención de las Naciones Unidas contra la Delincuencia Organizada Transnacional. Décimo periodo de sesiones*, 2020, p.5. Disponible a: <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/COP/SESSION_10/Website/CTOC_COP_2020_1/CTOC_COP_2020_1_S.pdf> [última consulta, 9 d'abril 2021]

que pugui promoure el tràfic de fauna i flora silvestre, com per exemple el suborn a les autoritats públiques.

Com a resultat d'aquests fets i de la Iniciativa Global per Acabar amb els Delictes contra la Vida Silvestre amb l'objectiu d'eliminar les llacunes existents sobre els delictes sobre el tràfic de la flora i la fauna, a l'any 2020 es va aprovar la Resolució per "Prevenir i combatre els delictes que afecten al medi ambient en l'àmbit de la Convenció de les Nacions Unides contra la Delinqüència Organitzada Transnacional"⁷⁶. En la proposta del Protocol es tipifica "el tràfic il·lícit de qualsevol animal o planta silvestre, en la seva totalitat o en part, viu o mort, en violació d'un acord internacional aplicable o de qualsevol llei nacional o estrangera".⁷⁷ En el Protocol es parla de l'establiment de mecanismes internacionals per tal d'aconseguir una coordinació i cooperació eficaç entre els Estats Parts i l'Organització Internacional de Policia Criminal (INTERPOL), a més, de l'aplicació d'una legislació nacional efectiva per part de perseguir y castigar el tràfic il·lícit de flora i fauna silvestre.⁷⁸

4. El marc jurídic europeu de la pesca INDNR

La UE es va situar com el segon comercialitzador després de Xina l'any 2019 exportant i important un total de 8,5 tones de productes pesquers i d'aqüicultura.⁷⁹ Per tant, és una de les institucions que ha pres més consciència sobre el problema ja que forma part dels tractats internacionals que versen sobre la matèria, i, a més, té diferents mecanismes per tal d'abordar amb la pesca INDNR.

La UE d'acord amb els art. 38 al 43 del Tractat de Funcionament de la Unió Europea (TFUE) té competència en matèria política – pesquera, és a dir, és la institució que s'encarrega d'idear el sistema de control de pesca i els requisits d'accés

---

⁷⁶ *Conference of the Parties to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime. Preventing and combating crimes that affect the environment falling within the scope of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime.* (adoptado el 16 de octubre de 2020) COP/2020/L./Rev.1

⁷⁷ UNTOC: *UNTOC Wildlife Protocol.* End Wildlife Crime, 7 d'abril 2021) Disponible a: <https://endwildlifecrime.org/untoc-wildlife-protocol/> [última consulta, 10 d'abril 2021]

⁷⁸ CITES: *La Secretaría de la CITES acoge con beneplácito la resolución de la Convención de las Naciones Unidas contra la Delincuencia Organizada Transnacional sobre la lucha contra los delitos que afectan al medio ambiente,* (n.d). Disponible a: <<https://cites.org/esp/node/112189>> [última consulta, 9 d'abril 2021]

⁷⁹ EUMOFA: "El Mercado Pesquero de la UE. Hechos Destacados de la UE en el Mundo, Suministro del Mercado, Consumo, Importaciones – Exportaciones, Desembarques en la UE, Acuicultura, *European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture Products* (EUMOFA), 2020. [última consulta, 24 març 2021]

de les embarcacions als ports de la UE. Per una altra banda, també té la competència per regular la política comercial, és a dir, “establir mesures comercials com l’exigència dels certificats de captura”.⁸⁰ Per tant, el marc jurídic es basa en dos pilars fonamentals: la política pesquera comú europea i la regulació de la pesca INDNR pròpiament dita.

4.1 La política pesquera comú de la Unió Europea

La política pesquera comú (en endavant PPC) va néixer amb el Tractat de Roma de 1957, però aquesta, en un principi formava part de la Política Agrícola comú. A partir de 1970, el PPC va anar adquirint personalitat pròpia a causa de la creació de la Zona Econòmica Exclusiva i la adhesió de països que tenien una flota pesquera important. A més, no cal oblidar que la UE forma part de la majoria de Tractats Internacionals que versen sobre la matèria.⁸¹ Finalment, a l’any 1983 es va aprovar el Reglament CEE n°170/83, era el primer Reglament sobre la matèria. Posteriorment, es van aprovar el Reglament (CEE) n.º 3760/92 al 1992, el Reglament (CEE) n.º 2371/2002 de l’any 2002 i finalment, l’actual Reglament que regula la matèria Reglament (CE) n°1380/2013 del Consell que va entrar en vigor l’1 de gener del 2014, i que serà revisat el 31 de desembre de 2022.⁸²

El principal objectiu de la nova PPC és “garantir que les activitats en els sectors de la pesca i la aquicultura siguin sostenibles a llarg termini des del punt de vista ambiental i que es gestionin de forma coherent amb els objectius de generar beneficis econòmics, socials i de treball”.⁸³ L’òrgan de control per tal de garantir el compliment

---

⁸⁰ PONS RAFOLS, X.: “Implicaciones jurídicas y prácticas de la nueva normativa europea para prevenir, desalentar y eliminar la pesca ilegal, no declarada y no reglamentada”, *FAO Legal Papers on Line*, n° 85, 2010. Disponible a: <<http://www.fao.org/publications/card/ar/c/def0ba90-cc7e-4f7d-a935-660fc51ed9a5/>> [última consulta, 10 d’abril 2021]

⁸¹ La UE és part contractant de la Convenció del Dret del Mar, ha ratificat l’Acord de les Nacions Unides sobre l’aplicació de les Disposicions de la Convenció de les Nacions Unides sobre el Dret del Mar relatives a la conservació i l’ordenació de les poblacions de peixos transzonals i les poblacions de peixos altament migratoris i s’ha subscrit en l’Acord de 1993 per promoure el compliment de les mesures internacionals de conservació i ordenació dels bucs de pesca que pesquen a Alta Mar de la FAO

⁸² Reglamento (UE) n° 1380/2013 del Parlamento Europeo y del Consejo, sobre la política pesquera común, por el que se modifican los Reglamentos (CE) n° 1954/2003 y (CE) n° 1224/2009 del Consejo, y se derogan los Reglamentos (CE) n° 2371/2002 y (CE) n° 639/2004 del Consejo y la Decisión 2004/585 / CE del Consejo (adoptado el 12 de noviembre de 2013 y en vigor desde el 1 de enero de 2014) 354 DOE 22-61

⁸³ ERNST GERHARD BREUER, M.: *La política pesquera común: orígenes y evolución*, gener 2021. Disponible a: <https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/es/FTU_3.3.1.pdf> [última consulta, 12 d’abril de 2021]

de les mesures sobre política pesquera serà l'Agència Europea de Control de la Pesca (EFCA).

El Reglament (CE) n°1380/2013 va ser aprovat per tal de millorar les mesures de control, inspecció i sanció interposades en el Reglament (CEE) n.º 2371/2002, que van ser un fracàs a curt termini. L'actual PPC es basa en tres pilars fonamentals: el Reglament (CE) n°1380/2013, el Reglament (CE) n°1379/2013 pel qual es crea la nova Organització comú de Mercats en el sector de la pesca i la aquicultura i el Reglament (CE) n°508/2014 on s'estableix el nou Fons Europeu Marítim i de Pesca (FEMP).

L'actual Reglament es aplicable a tota activitat pesquera realitzada dins el Mar Territorial dels Estats Membres o en aigües comunitàries, inclús si l'activitat pesquera que realitzin embarcacions enarbolades en 3rs països, bucs de la UE que pesquin fora de les aigües de la UE i nacionals dels Estats Membres, "sense perjudici de la responsabilitat principal de l'Estat del pavelló" (art. 1.2 Reglament n°1380/2013).

Entre les mesures que s'estableixen podem destacar els plans plurianuals, la explotació atenent al Rendiment Màxim Sostenible, la prohibició dels descartis, el reagrupament de la capacitat de la flota pesquera atenent a la possibilitat d'explotació dels recursos marins, l'establiment de l'aquicultura sostenible, una governança descentralitzada, és a dir, els Estats Membres desenvoluparan les mesures d'aplicació i coordinació a nivell regional, entre les mesures de conservació els períodes de veda, la implantació d'una talla mínima i incentius econòmics per tal d'assolir els objectius del Reglament.

D'acord amb l'art. 36 del Reglament (CE) (n°1380/2013) els Estats Membres "garantiran el compliment de la PPC a través d'un règim de control de la pesca de la UE eficaç, on s'inclou la lluita contra la pesca INDNR." Poden ser per exemple, les inspeccions sorpreses. Per una altra banda, els Estats Membres establiran sancions en cas d'incompliment d'alguna de les disposicions de la PPC segons el principi de proporcionalitat, a més aquestes han de ser efectives i dissuasives.

En el Reglament (CE) n° 1224/2009⁸⁴ estableix el sistema comunitari per garantir el compliment de les normes de la PPC, en l'art. 89 es reitera la necessitat dels Estats

---

⁸⁴ Reglamento (CE) n° 1224/2009 del Consejo, por el que se establece un sistema de control comunitario para garantizar el cumplimiento de las normas de la política pesquera común, que modifica los Reglamentos

Membres de ser els competents en establir les mesures adequades mitjançant procediments administratius o penals. en ella règim sancionador pot ser de caire administratiu o penal seguint els preceptes la legislació de cada Estat Membre. Entre les mesures, en el segon apartat de l'art. ens diu que una de les mesures que els Estats Membres poden interposar és un sistema de multes.

En l'art. 90 del Reglament (CE) n°1224/2009 es parla sobre les infraccions greus, les quals es sancionaran a partir d'un sistema de punts que s'anotaran al Registre Nacional de Delictes Pesquers. Es considerarà "infracció greu" la pesca INDNR (en virtut de l'art. 42 del Reglament (CE) n°1005/2008 del qual es parlarà en el següent apartat). Les sancions que s'establiran seran de caire administratiu, sense perjudici de poder aplicar simultània o alternativament sancions penals.

L'Organització Comú de Mercats és l'encarregada de gestionar el mercat dels productes de pesca i aquicultura, protegint alhora als productors. alguns dels assoliments de la Organització Comú de Mercats és l'establiment un sistema de comercialització basta en la grandària, l'etiquetat, la qualitat o l'embasament, i l'establiment d'un sistema d'informació efectiu al consumidor final a través de l'etiquetat.⁸⁵

Finalment, el Fons Europeu Marítim i de Pesca és un sistema d'ajuda financera que ajuda a assolir l'objectiu de pesca sostenible. En el Reglament (CE) n°1380/2013 en els arts. 7 i 17 com a incentius per a totes aquelles embarcacions que utilitzin tècniques de pesca més sostenibles, aquest en seria un exemple.

(CE) n° 847/96, (CE) n° 2371/2002, (CE) No 811/2004, (EC) No 768/2005, (EC) No 2115/2005, (EC) No 2166/2005, (EC) No 388/2006, (EC) No 509/2007, (EC) No 676/2007, (CE) No 1098/2007, (CE) No 1300/2008, (CE) No 1342/2008 y los Reglamentos (CEE) No 2847/93, (CE) No 1627/94 y (CE) No 1966/2006 (adoptado el 20 de noviembre de 2009 y en vigor desde 1 de enero de 2010) 001 DOE 113-162.

⁸⁵ Per a més informació: Parlamento Europeo: *La organización común de mercados de los productos de la pesca y la acuicultura. Fichas temáticas sobre la Unión Europea*, diciembre 2020. Disponible a: <[27](https://www.europarl.europa.eu/factsheets/es/sheet/118/la-organizacion-comun-de-mercados-de-los-productos-de-la-pesca-y-la-acuicultura#:~:text=La%20organizaci%C3%B3n%20com%C3%BAn%20de%20mercados%20(OCM)%20es%20la%20pol%C3%ADtica%20de,PPC%20(3.3.1)>></p></div><div data-bbox=)

4.2 Normativa de la Unió Europea sobre la pesca INDNR

L'any 2010 es va aprovar el Reglament 1005/2008.⁸⁶ Fins aquell moment, no hi havia cap instrument que permetés el control de la procedència legal dels exemplars, per tant, va ajudar a que es seguís important productes pesquers de tercers països que tenien número de *Directorate-General for Health and Food Safety* de la UE que practicaven la pesca INDNR.⁸⁷ Per tant, el Reglament (CE) n°1005/2008 s'aplicarà a totes les captures a partir de l'1 de gener de 2010.

El Reglament (CE) n°1005/2008 sobre la prevenció, descoratjament i eliminació de la pesca INDNR estableix el sistema comunitari per tal d'assolir l'objectiu d'aconseguir una explotació pesquera sostenible i acabar amb la pràctica de la pesca INDNR. D'acord amb l'art. 1.3, és aplicable a “tota la pesca INDNR i activitats connexes que es duguin a terme en el territori dels Estats Membres a la qual s'aplica aquest Tractat, les aigües comunitàries o sotmeses a la jurisdicció o sobirania de tercers països, i la pesca INDNR que es dugui a terme en els països d'ultramar”.

Per tant, el Reglament (CE) n°1005/2008 serà aplicable sempre i quan existeixi un factor de connexió amb la UE, ja sigui per l'abanderament del buc en algun dels ports dels Estats Membres, perquè s'intenti establir un vincle comercial o per la nacionalitat del patró. Per una altra banda, es considera pesca INDNR la definició que el PAI-Pesca INDNR estableix en l'art. 3.4, però, per “activitats connexes” entenem que són les activitats econòmiques relacionades amb la pesca com són per exemple, les importacions, exportacions, transbordament, el processament del producte, el seu comerç, entre altres.

En el Capítol II del Reglament (CE) n°1005/2008 estableix un sistema de control i inspecció a tots aquells bucs que intentin entrar a algun dels ports de la UE, establint una sèrie de requisits en els arts. 4 al 8 com és la notificació amb uns dies o hores d'antelació l'entrada a port o la notificació de les captures que transporta el vaixell i

---

⁸⁶ Reglamento (CE) n o 1005/2008 del Consejo, por el que se establece un sistema comunitario para prevenir, desalentar y eliminar la pesca ilegal, no declarada y no reglamentada (adoptado el 29 de septiembre de 2008, en vigor desde 1 de enero de 2010) 286 DOCE 1-32

⁸⁷ M. TSAMENYI: “The European Council Regulation on Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: An international fisheries law perspective”, *The International Journal of Marine and Coastal Law* 25 (2010), pp. 5-31. A mode d'exemple el cas de Sierra Leona, expressament exclosa de la llista de la Decisió de la Comissió de 18 de febrer de 2008, que rectificava la decisió anterior 2006/766/EC, on s'estableix la llista dels Estats on es permeten les importacions de productes pesquers pel consum humà.

el mètode de captura utilitzat. A més, també s'ha elaborat un llistat de bucs que practiquen la pesca INDNR (art. 27) publicada al Diari Oficial de la Unió Europea. Poden ser inscrits embarcacions dels Estats Membres i de 3rs països. Les mesures que se'ls pot interposar estan definides a l'art. 37 del Reglament (CE) n°1005/2008, per exemple: la prohibició d'entrada als ports de la UE, la retirada de l'autorització per treballar en aigües comunitàries si el buc té pavelló en un 3r país o la retirada de la llicència de pesca.

En el Capítol IX del Reglament (CE) n°1005/2008 s'estableixen les mesures coercitives immediates, sancions i sancions accessòries, estan desenvolupades en els arts. 41 al 47. De nou, es menciona el concepte "d'infraccions greus" comeses en el territori dels Estats Membres o per nacionals o embarcacions dels Estats; o per les infraccions comeses a Alta Mar o en aigües jurisdiccionals d'un 3r país sempre i quan no hi hagi el consentiment del Estat riberenc.

Per "infracció greu", d'acord amb l'art. 42 entenem que són "totes aquelles activitats que siguin considerades pesca INDNR, l'exercici d'activitats comercials relacionades amb la pesca INDNR o la falsificació de documents relacionats amb el Reglament". En quant a les sancions que es poden interposar poden ser immediates, coercitives o accessòries, regulades als arts. 43 a 45.

Hem de tenir en compte que, de nou, seran els Estats Membres els responsables d'establir les mesures necessàries per tal de complir les disposicions del Reglament (CE) n°1005/2008 d'acord amb el principi de proporcionalitat. Les mesures poden ser de caire administratiu on la sanció per excel·lència és la multa. Per una altra banda, en l'art. 44.3 s'estableix la possibilitat d'usar "també o alternativament sancions penals sempre i quan siguin efectives, proporcionals i dissuasives". Per tant, serà la legislació nacional la que marcarà quina sanció s'interposarà en cada cas concret, i també quan la conducta serà considerada delictiva.

En el Reglament (CE) n° 1010/2009,⁸⁸ que desenvolupa el Reglament anterior, estableix un sistema de cooperació, coordinació i intercanvi d'informació entre els Estats Membres per tal d'aconseguir una aplicació eficaç de les mesures establertes

---

⁸⁸ Reglamento (CE) n°1010/2009 de la Comisión, que establece normas de desarrollo del Reglamento (CE) n°1005/2008 del Consejo, por el que se establece un sistema comunitario para prevenir, desalentar y eliminar la pesca ilegal, no declarada y no reglamentada (adoptado el 22 de octubre de 2009 y en vigor desde el 1 de enero de 2010) *OJ L 280 DOE 5-41*

en el Reglament (CE) n° 1005/2008 i una persecució efectiva dels bucs que realitzen pràctiques considerades pesca INDNR. Es regulen els procediments d'inspecció, notificació i cooperació entre els Estats Membres.

El sistema europeu és considerat per la Comunitat Internacional com a pioner i eficaç donada les eines de cooperació i intercanvi d'informació disponibles. A més, cal tenir en compte que és un Reglament aplicable a tots els Estats Membres, però, que indirectament és aplicable a tercers Estats per tal de que se'ls permeti l'entrada i desembarcament dels productes pesquers que transporten als ports dels Estats Membres.⁸⁹

L'Informe de la Comissió Europea de 2020 que analitza l'aplicació del Reglament és positiu i crític alhora ja que és conscient de que es segueixen esquivant les següents normatives donat que no existeixen mitjans de seguiment, vigilància i control eficients sobre les embarcacions que passen llargues temporades al mar i que duen a terme la pesca INDNR. Aquest tipus d'embarcacions eviten les inspeccions i treballen ocultant signes distintius de la pesca INDNR com es la tècnica de reabanderament en ports de Registre lliure o realitzant el transbordament de peixos a Alta Mar amb un altre buc per tal d'entrar els exemplars procedents de la pesca INDNR a port.⁹⁰

Per una altra banda, la normativa europea ha tingut i té un impacte rellevant en la lluita internacional contra la pesca INDNR. La UE va contribuir en l'Acord sobre les Mesures de l'Estat Rector del Port mitjançant les Consultes tècniques on la UE va manifestar d'establir mesures més estrictes per tal d'aturar les pràctiques de la pesca INDNR. A més, participa activament en tres organitzacions que treballen per acabar amb la pesca INDNR: l'Organisme Regional d'Ordenació Pesquera (OROP, *Regional Fisheries Bodies* (RFB, en anglès) i organismes especialitzats de les Nacions Unides com la FAO, Organització Marítima Internacional (OMI) i l'Organització Internacional del Treball (ILO en les seves sigles en anglès). La UE ha creat una llista

---

⁸⁹ Comisión Europea: *Informe de la Comisión al Parlamento Europeo y al Consejo sobre la aplicación del Reglamento (CE) n° 1005/2008 del Consejo, por el que se establece un sistema comunitario para prevenir, desalentar y eliminar la pesca ilegal, no declarada y no reglamentada (INDNR) (el Reglamento INDNR)*, p. 17, 2020. [última consulta, 25 de març 2021]

⁹⁰ PALMA, M. A., MILLIGAN B., MFODWO, K.: "The European council regulation on illegal, unreported and unregulated fishing: An international fisheries law perspective", *International Journal of Marine and Coastal Law*, 25(1), pp. 5–31, 2010. Disponible a: <<https://doi.org/10.1163/092735210X12589554057604>> [última consulta, 13 febrer 2021].

de 3rs països no cooperants, és a dir, que no estableixen mesures per tal de lluitar contra la pesca INDNR.⁹¹

Pel que fa a la legislació penal sobre la pesca INDNR, hem de partir de la Directiva 2008/99/CE relativa a la protecció del medi ambient mitjançant el Dret Penal⁹² i les disposicions del Reglament (CE) n°1005/2008. Com hem vist anteriorment, el Reglament (CE) n°1005/2008 permet la previsió de sancions penals per part dels Estats membres, si bé no hi obliga. El marc jurídic de la UE és, per tant, feble. Això és així, d'una banda, donat que els Estats Membres seran els que decidiran quins supòsits seran considerats delictes. Per un altra banda, podem veure en l'art. 3 de la Directiva 2008/99/CE relatiu a les conductes que han de ser tipificades com a delictes en les legislacions nacionals dels Estats Membres, que cap dels 9 supòsits encaixa amb la definició de pesca INDNR que estableix el Reglament (CE) n°1005/2008. Actualment, aquesta Directiva es troba en procés de revisió per part de la Comissió Europea on es contempla la possibilitat d'establir mesures de control més efectives per tal d'evitar l'entrada de productes pesquers en el mercat europeu procedents de la pesca INDNR i incloure la pesca INDNR com a delictes pròpiament dit.

5. La persecució penal de la pesca INDNR a Espanya

L'avanç de la industrialització i el ràpid desenvolupament tecnològic posa en perill els recursos naturals. Aquests fets han sigut factors claus pel naixement del Dret Penal ambiental, que té com a principal objectiu la protecció dels recursos naturals, entre ells, la flora i la fauna. El marc jurídic administratiu que sanciona les conductes que puguin perjudicar el medi ambient, s'ha considerat insuficient.

La configuració del medi ambient com a bé jurídic protegit parteix de l'art. 45 de la Constitució espanyola (en endavant, CE)⁹³ en la qual s'estableix el dret de "gaudir d'un medi ambient adequat pel desenvolupament de la persona, així com el deure de preservar-la". S'estableix l'obligació d'imposar sancions penals o, si escau, administratives, així com de reparar el dany causat. Per una altra banda, l'art.

---

⁹¹RAFOLS PONS, X.: "The EU's Global Leadership in the Fight against Illegal, Unreported and Unregulated Fishing", *Mar Campins Eritja* (ed.), The European Union and Global Environmental Protection. Transforming Influence into Action, Routledge. New York, 2021.

⁹²Directiva 2008/99/CE del Parlament Europeu y del Consejo, relativa a la protección del medio ambiente mediante el Derecho penal (adoptada el 19 de noviembre de 2008 y en vigor desde el 26 de diciembre de 2008) *OJ L 328 DOE 28-37*

⁹³Constitución española (adoptada el 29 de diciembre de 1978, en vigor desde el 29 de diciembre de 1978) 311 BOE 29313 - 29424

149.1.19 CE estableix la competència exclusiva de l'Estat en "pesca marítima, sense perjudici de les competències conferides a les Comunitats Autònomes", i l'art. 148.1.2 CE, la competència de les Comunitats Autònomes "d'assumir la competència exclusiva en aigües interiors, la indústria del marisc i la piscicultura, la caça i la pesca fluvial". Per tant, tant l'Estat com les Comunitats Autònomes podran dictar normes en matèria de pesca (si bé les normes penals, seran competència exclusiva de l'Estat).

Tal i com hem vist al llarg del treball existeix un marc jurídic internacional i europeu sobre la pesca INDNR, i a més, la pròpia CE a Espanya reconeix un marc jurídic administratiu i penal per tal de lluitar contra la pesca INDNR, on el Dret administratiu constitueix la base del sistema i el Dret penal ambiental l'últim nivell de protecció.⁹⁴ Aquest apartat es centrarà en la normativa penal que existeix en aquest àmbit.

5.1 Delictes aplicables a la pesca INDNR

Els delictes ambientals van ser introduïts per la Llei Orgànica de 23 de juny de 1983, de Reforma del Codi Penal de 1973. L'art. 347 bis CP castigava, com a tipus bàsic del delictes ecològic: "*el que contraviniendo a las Leyes o Reglamentos protectores del medio ambiente, provoque o realice directa o indirectamente emisiones o vertidos de cualquier clase, en la atmósfera, el suelo o aguas terrestres o marítimas, que ponga en grave peligro la salud de las personas, o pueda perjudicar gravemente las condiciones de la vida animal, bosques, espacios naturales o plantaciones útiles*". Es presenta com una regulació deficient i insatisfactòria per la doctrina donat que es va continuar realitzant agressions constants al medi ambient. Hem de tenir en compte que només es tipificava les emissions que poguessin afectar a la salut de les persones, oblidant altres sectors com és la flora i la fauna.⁹⁵

Amb la reforma del Codi Penal que es va realitzar a l'any 1995 es va introduir en el seu Títol XVI "els delictes relatius a l'ordenació del territori i la protecció del patrimoni històric i del medi ambient", on s'inclou en el Capítol IV "els delictes relatius a la protecció de la flora i la fauna". Tot i que en aquesta reforma va suposar un gran avanç en la legislació penal sobre la protecció del medi ambient ja que

---

⁹⁴ MUÑOZ CONDE, F.: *Manual de derecho penal medioambiental*, Valencia, Tirant lo Blanch, 2015, p. 16

⁹⁵ VAELO ESQUERDO, E.: "Los delitos contra el medio ambiente". *Revista Aranzadi de Derecho Ambiental*, núm. 7, 2005, p. 4. [última consulta, 31 de maig 2021]

ampliava el ventall de conductes típiques, però, la doctrina més especialitzada considerava que únicament existia un bé jurídic comú, és a dir, la protecció del medi ambient.

Finalment, la reforma de l'any 2015 va ser l'última que va modificar el Títol XVI, Capítol IV on es troben situats els delictes relatius a la flora i la fauna, i que actualment és la normativa penal aplicable.⁹⁶ Aquesta reforma va significar l'aplicació dels preceptes de la Directiva 2008/99/CE. Concretament, ens fixarem els art. 334 a 336 del Codi Penal, relatius a la pesca INDNR.

Com hem vist al llarg del treball, existeix un sistema bastant ampli i heterogeni per tal de protegir la flora i la fauna. El resultat d'això, ha sigut la creació d'un sistema normatiu europeu, estatal i autonòmic que persegueix i sanciona les conductes que posen en perill la diversitat biològica. La Llei 42/2007, de 13 de desembre, del Patrimoni Natural i de la Biodiversitat⁹⁷ fruit de les Directives 92/43/CEE del Consell, de 21 de maig de 1992, relativa a la conservació d'hàbitats naturals i de la flora i fauna silvestres, i la Directiva 2009/147/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 30 de novembre de 2009, relativa a la conservació de les aus silvestres i del Conveni sobre la Diversitat Biològica, és una de les principals normes extrapenals que caldrà fer servir a l'hora d'integrar els delictes establerts en el Codi Penal relatius a la flora i la fauna. A més, haurem de tenir en compte la normativa específica autonòmica que l'autoritat competent hagi dictat.

En conclusió, la normativa penal està configurada com una norma penal en blanc ja que ens hem de remetre a altres normes jurídiques, exigint a més la seva infracció.⁹⁸ Aquesta tècnica té com a objectiu "evitar contradiccions internes entre els diferents ordres jurisdiccionals que regulen una mateixa matèria, impeding, per exemple, que si la conducta està permesa administrativament, no sigui constitutiva de delictes".⁹⁹

No hem d'oblidar que existeix la vessant administrativa que actua de forma complementària a la penal. És a dir, existeix un conjunt de normes administratives

---

⁹⁶ Ley Orgánica 1/2015, de 30 de marzo, por la que se modifica la Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. (adoptado el 31 de marzo 2015, entrada en vigor el 1 de julio de 2015) 77 BOE. 27061 - 27176

⁹⁷ Ley 42/2007, de 13 de diciembre, del Patrimonio Natural y de la Biodiversidad (adoptada el 13 de diciembre de 2007, en vigor desde 15 de diciembre de 2007) 299 BOE 51275 - 51327

⁹⁸ PONS RAFOLS, X.: "Spain and the Fight against IUU Fishing," *Spanish Yearbook of International Law (SYbIL)* 21, 2017, pp. 423-438

⁹⁹ MUÑOZ CONDE, F.: *Manual de derecho penal ambiental*, op.cit, p.20.

que regulen les conductes que també s'inclouen en el Codi Penal creant un sistema d'accessorietat normativa, llevat de l'art. 336 que, des del punt de vista de la tècnica legislativa, utilitza la fórmula de l'accessorietat d'acte. L'accessorietat normativa es dóna quan la remissió és al Dret administratiu,¹⁰⁰ mentre que l'accessorietat d'acte és “el fet de dependre completament d'una violació d'una actuació administrativa en concret, o de l'existència d'una autorització del comportament”.¹⁰¹

Per tal de determinar quan intervé la legislació administrativa o penal hem de tenir en compte dos factors: s'ha de constatar que existeix un dany o menyscapse a la flora o la fauna (únic requisit en l'àmbit administratiu), i l'existència d'un comportament que ha posat en un perill rellevant a l'espècie i que per conseqüència pot danyar l'ecosistema existent. Aquest últim requisit ha de ser dictaminat per l'òrgan jurisdiccional competent, i que a més, serà determinant per considerar que la conducta és típica.¹⁰²

Finalment, la reforma de l'any 2015 va ser l'última que va modificar el Títol XVI, Capítol IV on es troben situats els delictes relatius a la flora i la fauna, i que, actualment, és la normativa penal aplicable. Aquesta reforma va significar la transposició completa dels preceptes de la Directiva 2008/99/CE (la transposició feta amb la reforma de 2010, no contemplava tots els aspectes de la Directiva). Concretament, ens interessen aquí els art. 334 a 336 del Codi Penal,¹⁰³ per la seva relació amb la pesca INDNR.

En relació amb el bé jurídic protegit, hem de destacar que, a partir de la Reforma de 1995, es considera el medi ambient com un bé jurídic autònom. El Capítol IV relatiu a la flora i la fauna protegeix el bé jurídic medi ambient, en l'aspecte de biodiversitat perquè es considera que són condicions ambientals determinants pel desenvolupament de moltes espècies, entre elles l'ésser humà.¹⁰⁴ La biodiversitat es

---

¹⁰⁰ ORTS BERENGUER E., BORJA JIMÉNEZ E., VIVES ANTÓN T. S., GONZÁLEZ CUSSAC J.L., MARTÍNEZ BUJÁN PÉREZ C., CARBONELL MATEU J. C., CUERDA ARNAU M. L.: *Derecho Penal Parte Especial* 6ª edición Tirant lo Blanch Valencia, 2019, p. 587.

¹⁰¹ BRANDARIZ GARCÍA J.A: “Relación de accesoriadad con el Derecho Administrativo”, p.7, a FARALDO CABANA, P. (DIR.) /PUENTE ABA, L.M.(COORD.), Ordenación del territorio, patrimonio histórico y medio ambiente en el Código penal y la legislación especial, Tirant lo Blanch, Valencia, 2011, pp. 91-105

¹⁰² ÁLVAREZ GARCÍA F. J., MANJÓN-CABEZA OLMEDA A., VENTURA PÜSCHEL A.: *Derecho Penal Español Parte Especial (II)* 1ª edición Tirant Lo Blanch Valencia, 2011, p. 1087.

¹⁰³ Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. (adoptado el 24 de noviembre 1995, entrada en vigor el 24 de mayo de 1996) 281 BOE.

¹⁰⁴ MUÑOZ CONDE, F.: *Manual de derecho penal ambiental*, op.cit, p.112.

concep com un bé jurídic instrumental respecte al medi ambient, que té com a principal finalitat la protecció del mateix.¹⁰⁵ Els delictes anteriors es consideren com a delictes de risc per la diversitat biològica ja que aquestes conductes contribueixen a disminuir el nombre d'espècies protegides, en destruir el seu hàbitat o, fins i tot, la destrucció de l'ecosistema del qual en formen part.¹⁰⁶

Els delictes regulats en el Capítol IV del Títol XVI del Codi Penal es consideren com a delictes de perill abstracte. Els delictes de perill abstracte són aquells en que el legislador considera, d'acord amb la seva experiència, que la conducta és perillosa encara que en el cas concret no ho sigui. Per la seva aplicació no és necessari demostrar que ha existit la posada en perill del bé ja que no és un element del tipus. Per tal de que la conducta sigui punible no depèn de la producció real d'un perill, sinó que la conducta sigui perillosa en general pel bé jurídic, encara que en aquest cas no l'arribi a posar en perill de lesió immediata o pròxima. Per tant, en aquests delictes es castiga la realització d'una acció u omissió que en el moment de realitzar-la representava un perill més o menys pròxim a la lesió del bé jurídic, atenent a les circumstàncies concretes de cada cas.

La utilització dels delictes de perill abstracte comporta que “el jutge no hagi de demostrar l'existència de lesió o perill concret del bé jurídic col·lectiu causada per la conducta individual”¹⁰⁷. En altres paraules, facilita la seva aplicació. Tanmateix, l'ús d'aquesta tècnica condueix a problemes tant pel que fa al principi de culpabilitat (es parteix de presumpcions) com pel que fa a la seva interpretació, atès que “l'avançament excessiu de les barreres de protecció deixa en mans de l'autoritat administrativa la determinació de les conductes típiques”.¹⁰⁸

5.1.1 L'article 334 del Codi Penal

L'art. 334 del Codi Penal està compostat per tres apartats on s'estableixen diverses modalitats del delicte: un tipus bàsic, un tipus agreujat i un tipus imprudent.

---

¹⁰⁵ ÁLVAREZ GARCÍA F. J., MANJÓN-CABEZA OLMEDA A., VENTURA PÜSCHEL A.: *Derecho Penal Español Parte Especial (II)* 1ª edición Tirant Lo Blanch Valencia, 2011, p. 1084.

¹⁰⁶ A mode d'exemple sobre la concepció del bé jurídic: STS núm. 829/1999, de 19 de mayo 1999.

¹⁰⁷ MUÑOZ CONDE, F.: *Manual de derecho penal ambiental*, op.cit, p. 139

¹⁰⁸ MUÑOZ CONDE, F.: *Manual de derecho penal ambiental*, op.cit, p.140.

En l'art. 334 del Codi Penal s'estableix: “*1. Será castigado con la pena de prisión de seis meses a dos años o multa de ocho a veinticuatro meses y, en todo caso, inhabilitación especial para profesión u oficio e inhabilitación especial para el ejercicio del derecho de cazar o pescar por tiempo de dos a cuatro años quien, contraviniendo las leyes u otras disposiciones de carácter general: a) cace, pesque, adquiera, posea o destruya especies protegidas de fauna silvestre; b) trafique con ellas, sus partes o derivados de las mismas; o, c) realice actividades que impidan o dificulten su reproducción o migración. La misma pena se impondrá a quien, contraviniendo las leyes u otras disposiciones de carácter general, destruya o altere gravemente su hábitat.*”

En primer lloc, hem de veure quin és el bé jurídic protegit. En aquest cas, serà la biodiversitat, però, concretament “la conservació *in situ* de la biodiversitat autòctona silvestre”.¹⁰⁹ En segon lloc, hem de determinar quines són les conductes típiques relacionades amb la pesca INDNR, bàsicament són les següents: la pesca, possessió o destrucció d'espècies protegides, el seu tràfic sigui de les seves parts o derivats on s'inclou el comerç, i qualsevol altre conducta que obstaculitzi la seva reproducció o migració, que seran analitzades més endavant. En tercer lloc, el subjecte actiu pot ser qualsevol persona, per tant, és un delictes comú. Finalment, tal i com diu l'art. es necessari que es realitzin de tal manera que siguin contràries a la llei (essent també un element més del tipus), és a dir, hem de tenir en compte la normativa extrapenal.

Per tal d'analitzar l'objecte material del delictes hem d'atendre al concepte de “fauna silvestre”. S'exclou qualsevol animal domèstic o de granja, és a dir, qualsevol animal on intervingui l'ésser humà. A més, han de ser espècies que siguin susceptibles de caça o pesca, per tant, queden exclosos els insectes, i les espècies incloses poden ser espècies espanyoles o espècies reconegudes en Tractats Internacionals, ja que l'art 96. 1 CE estableix el següent: els Tractats Internacionals vàlidament celebrats i publicats formaran part del l'Ordenament Jurídic espanyol, com és per exemple, la normativa europea i convenis internacionals com és la

---

¹⁰⁹ QUINTERO OLIVARES, G., MORALES PRATS F., GARCÍA ALBERO R.: “Comentarios a La Parte Especial Del Derecho Penal”, Thomson Reuters Aranzadi (versión 10ª ed.), Cizur Menor (Navarra), 2016.

Convenció per la Conservació dels Recursos Vius de l'Antàrtida (CCRVMA) o també la CITES.¹¹⁰

En conclusió, el concepte “d'espècie protegida” haurà de ser interpretat d'acord amb la normativa extrapenal com és per exemple: la Llei 42/2007 on en els seus Annexos s'inclou un llistat d'espècies protegides, el Reial Decret 139/2011, de 4 de febrer, pel desenvolupament del Llistat d'Espècies Silvestres en Règim de Protecció Especial, el Catàleg Espanyol d'Espècies Amenaçades, i els Tractats Internacionals sobre la matèria.

Podem dir que l'objecte material del tipus bàsic serà restrictiu ja que únicament recaurà en espècies que estiguin “catalogades com espècie de protecció especial pel seu valor científic, ecològic o cultural, o per la seva singularitat o raresa o, fins i tot, d'una espècie que estigui catalogada com amenaçada si la supervivència d'aquesta espècie està realment compromesa”.¹¹¹ En el tipus bàsic es protegeix les “espècies protegides”. Bàsicament, es considera que és l'estat previ per tal de ser considerada espècie en perill d'extinció d'acord a la realització de certes conductes sobre ells i que no són corregits.

A més, l'art. 334. 2 estableix un tipus qualificat del delictes: “2. *La pena se impondrà en su mitad superior si se trata de especies o subespecies catalogadas en peligro de extinción.*” L'objecte material del tipus qualificat recau en les “espècie en perill d'extinció”. De nou, ha de ser interpretat atenent al que s'estableix la normativa extrapenal, al igual que el concepte “espècie protegida”.

Per tal de poder interpretar aquest concepte ens hem de situar a l'art. 58.1 de la Llei 42/2007 que ens diu que serà “aquella espècie que la seva supervivència és poc probable si els factors causals de la seva actual es segueixen duent a terme”. Per una altra banda, el concepte “d'espècie protegida o amenaçada” es considera que és l'estat previ per tal de ser considerada espècie en perill d'extinció d'acord a la realització de certes conductes sobre ells i que no són corregits. A més, en el precepte agreujat no s'inclou aquesta categoria, únicament abasta les espècies en perill d'extinció. Aquestes espècies estan catalogades en l'annex del Reial Decret 139/201, de 4 de febrer pel desenvolupament del Llistat d'Espècies Silvestres en Règim de Protecció

---

¹¹⁰ QUINTERO OLIVARES, G. “Ley penal, aguas internacionales y extraterritorialidad de la ley penal”, *Teoría & Derecho. Revista de Pensamiento Jurídico* núm. 21, 2017, pp. 102-132.

¹¹¹ MUÑOZ CONDE, F.: *Manual de derecho penal ambiental*, op.cit, p.280.

Especial i el Catàleg espanyol d'Espècies Amenaçades. En aquest cas, s'haurà de comprovar, a més, que el perill d'extinció és real.

En quant a les conductes típiques hem de classificar-les en diferents categories. En primer lloc, per caça o pesca d'espècies protegides hem d'entendre com tota aquella acció que “impliqui la captura viva o morta” d'un exemplar d'aquest tipus. A més, el legislador castiga la “destrucció directa de l'espècie”, és a dir, això implica que únicament és necessari la destrucció d'un únic exemplar perquè el delictes sigui aplicable.

En tercer lloc, el legislador estableix com a conducta típica el tràfic d'espècies protegides de fauna silvestre, les seves parts o derivats de les mateixes, i la seva adquisició o possessió. Per “tràfic” podem entendre a tota aquell transacció, intercanvi, trasllat o transferència de la possessió, independentment si hi ha contraprestació econòmica ja que el legislador ha inclòs la mera possessió de l'espècie. Per tant, s'inclouen totes les seves parts i derivats. Totes les conductes des de que l'animal és pescat, en el nostre cas, fins a la seva comercialització.

Finalment, també s'inclouen altres tipus de conducta que impliqui la destrucció indirecta la fauna silvestre. Es concreta en dues conductes: la realització d'activitats que dificultin o impedeixin la reproducció de l'espècie o la seva migració, i la destrucció o alteració greu del seu hàbitat.

En quant a la primera conducta, únicament es podria cometre durant l'època de reproducció o migració d'aquestes espècies, essent doncs, un delictes de temporada.¹¹² Els actes poden ser per exemple: la destrucció d'ous, l'aniquilació de les cries, etc. Tot i així existeixen justificacions per tal de que es puguin realitzar aquestes accions, tot i que estiguin prohibides, com es per exemple la construcció d'una carretera o un pantà.

Referent a la segona conducta, per “hàbitat” hem d'entendre per “l'espai idoni perquè l'espècie visqui i es reproduueixi”.¹¹³ Tot i que la destrucció o alteració de l'hàbitat ha de ser greu, fet que serà interpretat pels Tribunals atenent a les circumstàncies de cada cas concret. Tanmateix, aquest precepte inclouria totes

---

¹¹² SÁNCHEZ GASCÓN A.: *Delitos contra la flora y la fauna*, Exlibris, Madrid, 1998, p. 96. [última consulta 27 de maig 2021]

¹¹³ MUÑOZ CONDE, F.: *Manual de derecho penal ambiental*, op.cit, p.285 [última consulta, 27 de maig 2021] Manual derecho penal ambiental.

aquelles conductes que destrueixen el seu habitat, però que no alteren la seva reproducció o migració. Igualment, per tal que la conducta sigui típica és necessari que es realitzi en contra d'altres normes jurídiques, configurant-se aquest article com una norma penal en blanc.

Podem veure en el redactat de l'article que no es demana cap perjudici, ni tan sols que existeixi un nombre mínim d'espècies afectades per tals conductes, únicament es demana que hi hagi greus conseqüències per la conservació de l'espècie. Dit d'una altra manera, el delictes es configura com un delictes de perill abstracte, utilitzant un sistema d'accessorietat amb el Dret Administratiu. Es considera que el legislador hauria d'haver inclòs un plus de perillositat per tal de justificar la intervenció del Dret Penal.

Pel que fa al tipus subjectiu, al igual que la resta de delictes en aquest tipus el dol pot ser directe, indirecte o eventual, a més, en el tercer apartat de l'art. 334 s'estableix el tipus imprudent, establint el següent: *“3. Si los hechos se hubieran cometido por imprudencia grave, se impondrá una pena de prisión de tres meses a un año o multa de cuatro a ocho meses y, en todo caso, inhabilitación especial para profesión u oficio e inhabilitación especial para el ejercicio del derecho de cazar o pescar por tiempo de tres meses a dos años.”* La modalitat imprudent va ser introduïda en la Reforma del Codi Penal al 2015 en conseqüència de la Directiva 2008/99/CE.

La SAP de Barcelona núm. 201/2020, de 30 d'abril, tracta un supòsit d'imprudència. Es té en compte si s'ha posat en perill greu a l'espècie animal (en aquest cas era una òliba). La sentència considera que, perquè es pugui aplicar aquesta modalitat del tipus, el Tribunal haurà de valorar el deure de cura del subjecte implicat, i si, realment, amb la realització del comportament es posa en perill a les espècies amenaçades i en perill d'extinció.

Al igual que la resta de delictes en aquest tipus el dol pot ser directe, indirecte o eventual. A més, en el tercer apartat de l'art. 334 s'estableix el tipus imprudent, establint el següent: *“3. Si los hechos se hubieran cometido por imprudencia grave, se impondrá una pena de prisión de tres meses a un año o multa de cuatro a ocho meses y, en todo caso, inhabilitación especial para profesión u oficio e inhabilitación especial para el ejercicio del derecho de cazar o pescar por tiempo de tres meses a dos años.”*

Per tal de que la conducta es pugui considerar dolosa, el subjecte actiu ha de conèixer que està infringint les lleis o disposicions de caràcter general protectores de la fauna silvestre i que l'espècie es considerada com espècie protegida. En el cas que el subjecte actiu desconeixi que és una espècie catalogada com en perill d'extinció, però sap que està protegida, se li podrà apreciar com a tipus bàsic. També existeix la possibilitat que es pugui donar en error de tipus de l'art. 14 del Codi Penal, sempre i quan, la persona no coneixi que aquella espècie era catalogada com a protegida o en perill d'extinció. Aquest error es pot donar quan en l'examen de concessió de la llicència de pesca no sigui necessari saber el llistat d'espècies i el seu règim jurídic, tot i que la SAP d'Astúries núm. 2185/1998, de 7 de juliol de 1998, va denegar la seva aplicació donada la gran experiència que els subjectes tenien en l'àmbit de la pesca.

També és possible que es puguin apreciar causes de justificació en la comissió d'aquests delictes. Així, per exemple, la STS núm. 67/1995, de 24 de gener, on s'absol a un caçador que va matar a un ós en una situació d'estat de necessitat.¹¹⁴

5.1.2 L'article 335 del Codi Penal

L'art. 335 del Codi Penal està compost per 4 apartats. De nou, es configura com un delictes de perill abstracte i de mera activitat on el subjecte actiu pot ser qualsevol persona, essent doncs, un delictes comú.

En el primer apartat de l'art. 335 del Codi Penal es regula el supòsit de pesca d'espècies que estigui prohibida la seva pesca o caça per la legislació per motius diferents a l'art. 334, concretament diu així: *"1. El que cace o pesque especies distintas de las indicadas en el artículo anterior, cuando esté expresamente prohibido por las normas específicas sobre su caza o pesca, será castigado con la pena de multa de ocho a doce meses e inhabilitación especial para el ejercicio del derecho de cazar o pescar por tiempo de dos a cinco años."*

El bé jurídic que es protegeix en l'art. 335 és la diversitat biològica. Les espècies que abasta l'article són aquelles que la seva pesca o caça està prohibida directament, és a dir, en la normativa que regula la caça i la pesca. Les espècies que queden recollides en aquest article exclou les espècies recollides de l'art. 334 del Codi Penal. L'exclusió de les espècies de l'art. 334 determina que la seva aplicació és subsidiària

---

¹¹⁴ MUÑOZ CONDE, F.: *Manual de derecho penal ambiental*, op.cit, p.286.

a la de l'article anterior. A més, hem de tenir en compte que seran totes aquelles espècies que siguin susceptibles de caça o pesca. La SAP de Lleida (Secció 1^a) núm. 134/2016, de 12 d'abril interpreta que l'art. 335 castiga una conducta que produeix un menyscapse al medi ambient sobre espècies que no permet la seva caça o pesca mitjançant autorització administrativa.¹¹⁵

La conducta típica del tipus és bàsicament la caça o la pesca dels exemplars que estiguin expressament prohibida la seva caça o pesca per la normativa específica que regula aquestes activitats, essent una norma penal en blanc que haurà de ser complementada per la normativa administrativa extrapenal com el Reial Decret 1095/1989, de 8 de setembre que regula les espècies objecte de caça i pesca¹¹⁶, però, a més, haurem de tenir en compte la normativa autonòmica sobre la matèria. Si ens fixem en l'art. 65.1 de la Llei 42/2007 estableix que “la caça i la pesca en aigües continentals solament podrà realitzar-se sobre les espècies que determinin les Comunitats Autònomes, advertint que les decisions autonòmiques que s'adoptin en cap cas podran inculcar les qualificacions efectuades per l'Administració de l'Estat en el Llistat d'Espècies en Règim de Protecció especial o les que efectuïn la Unió Europea en punt a la prohibició de les activitats de pesca i caça”.¹¹⁷ En el cas de Catalunya podem citar la Llei 22/2009 de 29 de desembre sobre l'ordenació sostenible de la pesca en aigües continentals¹¹⁸ i la Resolució ARP/260/2021, de 5 de febrer, per la qual s'ordena la pesca a les aigües continentals de Catalunya durant la temporada 2021¹¹⁹ com a exemples.

Per una altra banda, el fet que la conducta típica sigui la caça o la pesca d'espècies no protegides (per exclusió de les espècies de l'art. 334 CP), quan la seva caça o pesca estigui prohibida per les normes específiques sobre caça o pesca, pot generar dubtes en la interpretació del delicte. Es podria considerar delicte la caça o pesca de qualsevol espècie que sigui susceptible d'aquestes accions quan es realitzi fora de temporada o

---

¹¹⁵ GÓRRIZ ROYO E., MARQUÉS I BANQUÉ M., TORRES ROSELL N.: “Revista Catalana de Dret Ambiental”, *Universitat Rovira i Virgili*, vol. II, núm. 2, 2016, pp. 22. [última consulta, 29 de maig 2021]

¹¹⁶ Real Decreto 1095/1989, de 8 de septiembre, por el que se declaran la especies objeto de caza y pesca y se establecen normas para su protección (adoptada el 12 de septiembre de 1989 y en vigor desde el 13 de septiembre de 1989) 218 BOE 28819 - 28821

¹¹⁷ Quintero Olivares, Gonzalo, Morales Prats Fermín, and García Albero Ramón. 2016. *Comentarios a La Parte Especial Del Derecho Penal* (version 10^a ed.) 10^a ed. Cizur Menor (Navarra)

¹¹⁸ Llei 22/2009, del 23 de desembre, d'ordenació sostenible de la pesca en aigües continentals (adoptat el 23 de desembre de 2009 i en vigor des del 31 de gener de 2014) 022/2009 DOGC 09356029

¹¹⁹ Resolució ARP/260/2021, de 5 de febrer, per la qual s'ordena la pesca a les aigües continentals de Catalunya durant la temporada 2021 (adoptada el 5 de febrer de 2021) ARP/0260/2021 DOGC 21036065

es pesqui o caci quantitats no autoritzades. Per tal de solucionar aquest problema, els Tribunals han d'interpretar d'acord amb el principi de proporcionalitat i el principi d'intervenció mínima del dret penal ja que la caça o pesca d'exemplars no autoritzats ja constitueix una infracció administrativa.¹²⁰

D'altra banda, hem de considerar que es pot donar l'error de prohibició de l'art. 14 del Codi Penal, en el cas de la concessió d'una autorització administrativa irregular. En aquest cas, els Tribunals analitzaran cada cas concret atenent a les circumstàncies pròpies del cas, i els requisits per l'aplicació de l'error invencible, sobretot en els casos en que el subjecte té una àmplia experiència pesquera.¹²¹

El segon apartat de l'article estableix un delictes autònom del primer apartat, disposant el següent: *"2. El que cace o pesque o realice actividades de marisqueo relevantes sobre especies distintas de las indicadas en el artículo anterior en terrenos públicos o privados ajenos, sometidos a régimen cinegético especial, sin el debido permiso de su titular o sometidos a concesión o autorización marisquera o acuícola sin el debido título administrativo habilitante, será castigado con la pena de multa de cuatro a ocho meses e inhabilitación especial para el ejercicio del derecho de cazar, pescar o realizar actividades de marisqueo por tiempo de uno a tres años, además de las penas que pudieran corresponderle, en su caso, por la comisión del delito previsto en el apartado 1 de este artículo."*

En aquest article es castiga la caça, la pesca o la realització d'activitats de pesca rellevants en determinats llocs, concretament en terrenys públics o privats aliens, sotmesos a règim cinegètic especial o sotmesos a concessió administrativa comesos per qualsevol subjecte, essent un delictes comú. Al igual que en l'apartat anterior, s'engloba a la pesca o caça que sigui considerada com a rellevant. El concepte "rellevant" ha de ser interpretat pels Tribunals atenent les circumstàncies de cada cas concret, que pot generar inseguretats jurídiques.

L'objecte material del delictes són les espècies que no estiguin protegides ni que estigui prohibida la seva o caça o pesca per la normativa específica. Dit en unes altres paraules, l'article protegeix a totes les espècies que no estiguin incloses en l'art. 334

---

¹²⁰ MUÑOZ CONDE, F.: *Manual de derecho penal ambiental*, op.cit, p.289.

¹²¹ A mode d'exemple les següents sentències: SAP de La Rioja de 21 de novembre de 1997 i SAP d' Almeria de 19 de maig de 1998.

del Codi Penal, essent l'únic requisit que es tractin d'espècies que siguin susceptibles de pesca o caça.

L'objecte material de l'art. 335.2 del Codi Penal ha sigut objecte de debat per la doctrina donada la confusió que pot donar la redacció de l'article. En la SAP de Madrid núm. 370/2017, de 20 de juny, es diu que no existeix una interpretació unificada ja que el Tribunal Suprem encara no s'ha pronunciat, però, la interpretació sempre haurà de ser favorable al reu. No obstant, la SAP de Madrid núm. 364/2017, de 5 de juny 2017, interpreta que la modalitat de l'art. 335.2 del Codi Penal és autònoma del art. 335.1 ja que al·ludeix a espècies no protegides que es cacin o pesquin sense el permís del titular o sense l'autorització administrativa pertinent (a diferència del punt 1 que exigeix que la caça o pesca estigui expressament prohibida). En aquest mateix sentit es pronuncia la SAP de Lleida núm. 61/2019, d'11 de febrer.

De nou, la conducta típica consisteix en caçar o pescar que causin un dany "rellevant", essent un requisit necessari per tal de posar en perill el bé jurídic biodiversitat. El concepte "rellevant" haurà de ser interpretat pels Tribunals d'acord amb el principi de proporcionalitat i principi d'intervenció mínima. En aquest sentit s'ha pronunciat la SAP de A Coruña (secció 1ª) núm. 261/2018, de 10 de maig, sobre un supòsit de pesca no autoritzada de marisc en zona no autoritzada i amb pràctiques no permeses¹²². En la sentència es diu que els actes de caça o pesca de l'art. 335 del Codi Penal han de ser "rellevants". El Tribunal examina la normativa autonòmica sobre la quantitat permesa per persona i dia dels exemplars pescats i considera que la quantitat que els subjectes havien pescat no era una "quantitat notòriament a la permesa, i que per tant, és insuficient per ser considerada un delictes".

Per definir quins son els espais sotmesos a un "règim cinegètic especial" hem de recórrer a la normativa extrapenal corresponent. Concretament, la Llei 1/1970, de 4 d'abril, sobre la caça.¹²³ En l'art. 8.2, es diu que els Parcs Nacionals, els Refugis de caça, les Reserves Nacionals de Caça, les Zones de Seguretat, els Vedats de Caça, els Tancats i els adscrits al Règim de Caça Controlada es consideren terrenys sotmesos a un règim especial. Perquè la caça sigui considerada com a conducta típica, a més, es

---

¹²² GÓRRIZ ROYO E., MARQUÉS I BANQUÉ M., TORRES ROSELL N.: "Revista Catalana de Dret Ambiental", *Universitat Rovira i Virgili*, vol. IX, núm 2, 2018, pp. 15 [última consulta 29 de maig 2021]

¹²³ Ley 1/1970, de 4 de abril de caza (adoptada el 6 d'abril de 1970, en vigor des del 1 d'abril 1971) 82 BOE 5328 - 5356.

necessari que no existeixi permís del titular del terreny. Aquest fet posa en relleu que realment l'article no protegeix la biodiversitat sinó que protegeix interessos econòmics i patrimonials.

Quan parlem de la pesca o “activitats de marisqueig” és necessari que es realitzi sobre zones en que sigui necessària una autorització administrativa. Per la pesca, al igual que amb la caça, no és necessari cap perjudici al medi ambient, únicament que hi hagi un perjudici patrimonial, convertint així en delictes una conducta que és una mera infracció administrativa.

Finalment, existeix la possibilitat que existeixi un concurs real amb l'art. 335.1 ja que es preveu que es pot imposar “*además de las penas que pudieran corresponderle, en su caso, por la comisión del delito previsto en el apartado 1 de este artículo*”. Aquesta afirmació confirma que “la conducta de l'apartat 2 està castigant exclusivament el perjudici econòmic causat al titular de l'espai, donat que no pressuposa que la caça, pesca o el marisqueig de l'espècie afectada no estigui prohibida”.¹²⁴ En aquest sentit es pronuncia la SAP Zamora núm. 97/2015, de 3 de novembre, on interpreta que “el primer incís primer del núm. 2 es protegeix la caça en terrenys sotmesos a règim cinegètic especial sense el permís del seu titular, i es contempla el plus que implica caçar les espècies del núm.1 quan estigui expressament prohibit”.¹²⁵

El tercer apartat de l'article estableix un tipus agreujat de l'apartat segon, establint el següent: “*3. Si las conductas anteriores produjeran graves daños al patrimonio cinegético de un terreno sometido a régimen cinegético especial o a la sostenibilidad de los recursos en zonas de concesión o autorización marisquera o acuícola, se impondrá la pena de prisión de seis meses a dos años e inhabilitación especial para el ejercicio de los derechos de cazar, pescar, y realizar actividades de marisqueo por tiempo de dos a cinco años.*” Aquest apartat castiga els danys que puguin produir a causa de la comissió qualsevol de les conductes de l'art. 335.1 i 335.2 del Codi Penal. A més, podem veure que si existeix una connexió amb el bé jurídic “biodiversitat” ja que es posa en relleu la sostenibilitat dels recursos.

---

¹²⁴ MUÑOZ CONDE, F.: *Manual de derecho penal ambiental*, op.cit, p.293.

¹²⁵GÓRRIZ ROYO E., MARQUÉS I BANQUÉ M., TORRES ROSELL N.: “Revista Catalana de Dret Ambiental”, *Universitat Rovira i Virgili*, vol. VII, núm 1, 2016, pp. 24. [última consulta, 29 de maig 2021]

El tercer apartat de l'article estableix un tipus agreujat de l'apartat segon, establint el següent: *“3. Si las conductas anteriores produjeran graves daños al patrimonio cinegético de un terreno sometido a régimen cinegético especial o a la sostenibilidad de los recursos en zonas de concesión o autorización marisquera o acuícola, se impondrá la pena de prisión de seis meses a dos años e inhabilitación especial para el ejercicio de los derechos de cazar, pescar, y realizar actividades de marisqueo por tiempo de dos a cinco años.”*

Aquest apartat castiga els danys “greus” que puguin produir en un terreny sotmès a un règim especial o a les zones sotmeses a autorització administrativa per pescar o realitzar activitats de marisqueig, a causa de la comissió qualsevol de les conductes de l'art. 335.1 i 335.2 del Codi Penal. El concepte “dany greu” haurà de ser interpretat pels Tribunals valorant les circumstàncies de cada cas concret. En aquest cas ens trobem davant d'un delictes de resultat on es tornen a usar conceptes jurídics que per ser interpretats haurem de tenir en compte la normativa extrapenal corresponent. A més, podem veure que sí existeix una connexió amb el bé jurídic “biodiversitat” ja que es posa en relleu la sostenibilitat dels recursos.

Finalment, l'art. 335.4 regula el tipus qualificat dels tres paràgrafs anteriors: *“4. Se impondrá la pena en su mitad superior cuando las conductas tipificadas en este artículo se realicen en grupo de tres o más personas o utilizando artes o medios prohibidos legal o reglamentariamente”*.

En aquest tipus penal és necessari la concurrència de tres subjectes o més que utilitzin arts o medis prohibits. El primer incís de l'article té com a objectiu castigar la coautoria ja que aquesta augmenta el dany que es pot produir a la biodiversitat. El segon incís té relació amb els medis utilitzats per realitzar la conducta, convertint-se en una norma penal en blanc ja que és necessari consultar normativa extrapenal per determinar la prohibició dels mitjans utilitzats. Aquest apartat es posa en relleu amb la superposició d'allò establert en l'art. 336 ja que pot donar lloc a un concurs de lleis que es resoldrà d'acord amb el principi d'alternativitat, és a dir, s'aplicarà la qualificació d'acord amb les circumstàncies de cada cas concret, a l'article que tingui una pena major: “el tipus bàsic corresponent a l'art. 335 en concurs de delictes amb

l'art. 336 o el tipus bàsic de l'art. 335 amb la qualificació de l'art. 335.4 del Codi Penal".¹²⁶

El tipus subjectiu de tots els apartats de l'art. 335 únicament està prevista en la seva modalitat dolosa. El que canviarà en cada apartat és l'àmbit de coneixement. En el primer apartat, el subjecte actiu haurà de conèixer que l'espècie susceptible de caça o pesca està prohibida; en el segon apartat que caça de forma rellevant en una zona sotmesa a règim especial i que no té permís del titular, o una que es necessària una autorització administrativa per pescar o realitzar activitats de marisqueig; en el tercer apartat el subjecte haurà de saber que pot causar un dany greu al patrimoni cinegètic o a la sostenibilitat de recursos; i en el quart apartat que els arts o medis usats estan prohibits legal o reglamentàriament.¹²⁷

És possible que es pugui donar un error, tot i que la modalitat imprudent no està regulada en l'article. És possible la apreciació d'error de tipus vencible, tot i que la jurisprudència no el sol apreciar en el cas de que es tracti de subjectes professionals o amb una àmplia experiència en la caça o la pesca. En aquest sentit, la SAP de Soria núm. 2/1997, de 8 de gener, la SAP d'Albacete (sense número) de 13 de març de 1998, i la SAP de Ciudad Real núm. 113/2002, de 3 de juny.

L'art. 335 és criticat ja que castiga merament la pesca furtiva d'espècies no protegides ni amenaçades, supòsit que està més que regulat en l'àmbit administratiu. La seva tutela en el cas del segon apartat està desvinculada amb el bé jurídic "protecció de la biodiversitat" sinó que únicament respon a la protecció d'interessos econòmics. El bé jurídic protegit en aquest article no és específicament les "espècies protegides, amenaçades o en perill d'extinció" sinó que seran totes aquelles que no estan sotmeses a un règim de protecció especial, i la protecció dels interessos patrimonials de determinades zones. Per tant, les conductes d'aquests articles es poden superposar amb les establertes en l'àmbit administratiu, tal i com hem vist en algunes de les sentències mencionades, ja que estimen que el fet és una infracció administrativa, ignorant doncs, el principi d'ofensivitat material.

---

¹²⁶ MUÑOZ CONDE, F.: *Manual de derecho penal ambiental*, op.cit, p.294.

¹²⁷ MUÑOZ CONDE, F.: *Manual de derecho penal ambiental*, op.cit, p.295.

5.1.3 L'article 336 del Codi Penal

L'art. 336 regula la utilització d'instruments destructius per la caça o la pesca: *“El que, sin estar legalmente autorizado, emplee para la caza o pesca veneno, medios explosivos u otros instrumentos o artes de similar eficacia destructiva o no selectiva para la fauna, será castigado con la pena de prisión de cuatro meses a dos años o multa de ocho a veinticuatro meses y, en cualquier caso, la de inhabilitación especial para profesión u oficio e inhabilitación especial para el ejercicio del derecho a cazar o pescar por tiempo de uno a tres años. Si el daño causado fuera de notoria importancia, se impondrá la pena de prisión antes mencionada en su mitad superior.”*

Ens trobem davant d'un delictes comú ja que pot ser comès per qualsevol subjecte. El bé jurídic protegit és la protecció de la “biodiversitat”, sense distingir entre les “espècies amenaçades, protegides o en perill d'extinció”, és a dir, el tipus penal protegeix a totes les espècies susceptibles de caça o pesca. El primer paràgraf es tracta d'un delictes de perill abstracte, és a dir, que es consuma únicament amb la utilització de tals tècniques o objectes que posin en “risc rellevant” a la fauna, sense ser necessària la mort dels animals. En conclusió, el desvalor de la conducta ve donat a les conseqüències i resultat que provoca la utilització d'aquests mitjans per la pesca o la caça. Aquest dany pot ser de diferent índole, per exemple, es pot veure en el número d'exemplars afectats.

La conducta típica és la realització de la pesca de verí, medis explosius o altres instruments destructius similars o no selectius sense autorització administrativa. Per tant, serà necessari interpretar les circumstàncies de cada cas concret per determinar l'eficàcia destructiva o no selectiva del medi utilitzat per caçar o pescar. En aquest sentit podem veure les següents sentències: la SAP de Castelló núm. 374/2016, de 22 de novembre, on reconeix que la tècnica “parany” és un mètode no selectiu amb similars efectes que el verí o els explosius, la SAP Tarragona núm. 514/2018, de 16 de novembre, que reconeix un mètode caça “xarxa japonesa” no selectiva com a típic i la SAP de Tarragona núm. 516/2017, de 10 de novembre, sobre el mètode de caça “en barraca” que s'inclou com a conducta típica.¹²⁸

---

¹²⁸ MUÑOZ CONDE, F.: *Manual de derecho penal ambiental*, op.cit, p.301. [última consulta, 29 de maig 2021]

Per una altra banda, hem de tenir en compte que els procediments massius o no selectius ja han sigut prohibits administrativament per l'art. 65.3 a) de la Llei 42/2007. Per tant, de nou, es seguirà el criteri de selecció de conductes per tal de determinar l'aplicació de l'àmbit administratiu o penal d'acord amb el principi de proporcionalitat i d'intervenció mínima.

Per una altra banda, en la segona part de l'article s'estableix un tipus qualificat en el qual s'imposa la pena en la mitat superior. En aquest cas es tracta d'un delictes de resultat, és a dir, ha d'haver una lesió efectiva del bé jurídic diversitat i no merament la posada en perill. En aquest supòsit es requereix que el dany produït fos de "notòria importància", essent una clàusula indeterminada ja que no s'inclou cap requisit per tal de ser aplicada o al menys la justificació del seu desvalor. Per tant, haurà de ser interpretat pels Tribunals atenent les circumstàncies de cada cas, normalment a criteris quantitius, és a dir, atenent al nombre d'espècies afectades i qualitius, és a dir, la situació d'amenaça de l'espècie en concret.

Pel que fa al tipus subjectiu, ambdues modalitats estan previstes perquè es produeixin de forma dolosa. En el primer apartat, el subjecte ha de conèixer la gravetat del dany que pot causar al utilitzar explosius o mètodes no selectius, la falta d'autorització administrativa i el risc que pot causar a la biodiversitat. En canvi, en el segon incís, el subjecte ha de conèixer la "notòria importància" del dany que pot causar.

El delictes pot entrar en concurs de llei amb l'art. 335.4 relatiu a la protecció de les espècies no protegides però que la seva caça o pesca estigui prohibida o es realitzi en terrenys públics o privats sotmesos a un règim especial sense el permís del titular, o en zones que es necessiti autorització administrativa per realitzar activitats de marisqueig. També existeix la possibilitat que entri en concurs de delictes amb l'art. 334 en el cas que s'utilitzessin aquests mètodes per pescar o caçar espècies protegides o en perill d'extinció perquè el desvalor en la conducta de l'art.334 recau en la captura d'exemplars en perill d'extinció o amenaçats, mentre que el desvalor en l'art. 336 recau en la utilització del mètode de captura.

5.2 Problemes de persecució de la pesca INDNR

5.2.1 Marc jurídic per la persecució penal de la pesca INDNR

Per tal de parlar del marc jurídic de la persecució penal de la pesca INDNR hem de conèixer qui té competència per conèixer i perseguir les infraccions administratives i els delictes relacionats amb la pesca INDNR. Hem de tenir en compte que aquests delictes poden ser comesos en diferents zones: Mar Territorial, Zona Econòmica Exclusiva i Alta Mar.

Així, en primer lloc, haurem de distingir tres conceptes: Estat de Pavelló, Estat Riberenc, i Estat Rector del port.

L'Estat de Pavelló és aquell que abandera un buc, és a dir, on aquest es registra. Es materialitza amb la bandera que porta l'embarcació, fet que simbolitza la nacionalitat d'aquest. D'acord amb l'art. 94 CNDUM l'Estat de Pavelló serà qui tindrà jurisdicció en "qüestions administratives, tècniques i socials, i totes aquelles altres disposicions del dret intern". A més, té la competència legislativa i disciplinària exclusiva sobre aquell vaixell a l'Alta Mar.¹²⁹ Entre les seves competències, d'acord amb l'art. 217 CNDUM, l'Estat pavelló ha de controlar les activitats pesqueres dels bucs que tingui enarborats, siguin bucs pesquers, bucs que recolzin la pesca o els que abasteixen de combustible. Per tant, serà responsable de les infraccions d'aquests. En conclusió, serà l'encarregat de vetllar que totes les embarcacions matriculades en el seu pavelló compleixin la normativa pertinent i establirà les normes necessàries per la seva execució. Dit d'una altra manera, l'Estat de pavelló té competència per raó de matèria, lloc i personal, en el sentit que és qui podrà perseguir a tots aquells bucs que enarborats en el seu pavelló per la comissió d'un delicte relacionat amb la pesca INDNR independentment d'on estigui el buc. A més, també s'aplicarà la seva sobirania si els tripulants són nacionals de l'Estat pavelló.

En quant als límits de la jurisdicció de l'Estat pavelló per jutjar els delictes comesos pels bucs que enarborin el seu pavelló i els nacionals que formin part de la tripulació, en un principi no hi ha, ja que l'Estat de pavelló pot iniciar un procediment

---

¹²⁹ VOSBURGH, K.: *Cómo acabar con la pesca ilegal: La erradicación de una actividad ilícita comienza con la aplicación de políticas internacionales y el cumplimiento de estrictas leyes nacionales*. The Pew Charitable Trusts, 2019, p.2. Disponible a: https://www.pewtrusts.org/-/media/assets/2019/12/theroleoftheflagstate_factsheet_v4.pdf [última consulta, el 11 de maig de 2021]

en contra d'ells. D'acord amb l'art. 19.1 d) de l'Acord sobre les poblacions de peixos, la persecució és un deure que té l'Estat de pavelló, sempre i quan existeixin proves suficients. En el mateix article, es diu que les sancions hauran de ser proporcionals d'acord amb la infracció o delictes comès i, amb l'objectiu de desalencar la futura comissió de delictes relacionats amb la pesca INDNR.

L'Estat Riberenc és la sobirania que té l'Estat sobre els bucs que estan o transiten en les seves aigües, independentment de si l'embarcació entra a algun dels seus ports. La seva sobirania recau en el Mar Territorial, el seu espai aeri i el subsòl d'aquell mar (art. 2 CNDUM). A més, aquesta sobirania s'estén per la Zona Econòmica Exclusiva de l'Estat en qüestió.

En l'art. 56 de la CNDUM ens defineix en quins àmbits tindrà jurisdicció l'Estat Riberenc en Zona Econòmica Exclusiva, entre ells, en el punt 1 iii) s'inclou la "protecció i preservació del medi marí". A més, l'art. 73 CNDUM avala aquesta premissa ja que permet l'inici de procediments judicials en el cas de l'incompliment de la normativa dictada sobre l'exploració, explotació, conservació i administració dels recursos vius en la Zona Econòmica Exclusiva, inclús en el tercer apartat de l'article incideix en que la pena privativa de llibertat no pot ser establerta en cas de violacions de la normativa de pesca en Zona Econòmica Exclusiva. El 90% de la pesca INDNR es duu a terme en les aigües controlades per l'Estat Riberenc, i usualment vaixells matriculats en aquests mateixos Estats, és a dir, amb el mateix Estat pavelló i Riberenc, a través, normalment, de captures no declarades o declarades erròniament.¹³⁰

L'art. 27 CNDUM regula l'aplicació de la jurisdicció penal en un buc mentre transita per l'Estat Riberenc. En ell, ens diu que en un principi no es podria exercir el dret penal de l'Estat Riberenc sobre l'embarcació estrangera, salvo que el delictes tingui conseqüències en l'estat Riberenc o que pugui "pertorbar la pau del país o el bon ordre del Mar Territorial".

Finalment, l'Estat Rector del Port és la capacitat que té l'Estat de realitzar inspeccions als bucs amb pavelló estranger per tal de "verificar que l'estat del buc i el seu equip compleixin les prescripcions establertes en els Reglaments

---

¹³⁰ FAO: "Acabar con la Pesca Ilegal, no Declarada y no Reglamentada", *FAO website*, n.d. Disponible a: <http://www.fao.org/3/Y3554s/y3554s01.htm#bm1.3> [última consulta, 26 d'abril de 2021]

Internacionals, que el buc estigui tripulat i exploti d'acord amb tals normes".¹³¹ Bàsicament són els ports que hi ha en cada Estat de Pavelló que exerciran la potestat inspectora sobre els bucs que no estiguin autoritzats a enarborar el seu pavelló i sol·licitin entrar a port (art. 3 de l'Acord sobre les mesures de l'Estat Rector del Port destinat a prevenir, descoratjar i eliminar la Pesca INDNR). A l'Estat de Port Rector es permet que es pugui inspeccionar als bucs que estiguin en els ports, especialment per evitar el desembarcament i la comercialització posterior de les captures procedents de la pesca INDNR.¹³² Després de la inspecció, l'Estat Rector del Port informará a l'Estat de pavelló, l'Estat Riberenc si procedeix, i a les Organitzacions Internacionals que corresponguin. A més, l'art. 23.1 de l'Acord sobre poblacions de peixos estableix el deure de establir mesures de conservació i gestió establertes en els Tractats Internacionals i normes regionals, que es materialitzaran a través de les respectives inspeccions de les xarxes o la documentació de captures.

Bàsicament, en els dos últims Estats les embarcacions poden ser objecte d'inspecció en cas de que "existeixin motius raonables per creure que el buc pesquer ha sigut utilitzat per exercir una activitat que debiliti l'eficàcia de les mesures internacionals de conservació i ordenació".¹³³

En segon lloc, hem de veure què diu la normativa espanyola respecte a la jurisdicció penal dels seus Tribunals. En aquest cas, la problemàtica va més enllà dels límits territorials ja que, com s'ha reiterat al llarg de tot el treball, són delictes transnacionals on serà clau determinar la competència del Tribunal que coneix del delicte.

Per tal de determinar la competència dels Tribunals espanyols hem de recórrer a la Llei Orgànica del Poder Judicial (en endavant, LOPJ).¹³⁴ En primer lloc, hem de tenir en compte l'art. 9.3 de la LOPJ que estableix que "*los del orden jurisdiccional penal tendrán atribuido el conocimiento de las causas y juicios criminales, con excepción de los que correspondan a la jurisdicción militar*". En segon lloc, en l'art.

---

¹³¹OMI.: "*Supervisión por el Estado rector del puerto*", *Organización Marítima Internacional website*, n.d, Disponible a: <https://www.imo.org/es/ourwork/msas/paginas/portstatecontrol.aspx#:~:text=Se%20denomina%20supervisi%C3%B3n%20por%20el,tripulado%20y%20se%20explota%20de> [última consulta, 26 abril 2021]

¹³² Regulat al Títol IV de l'Acord sobre les Mesures del Estat Rector del Port.

¹³³ Art. 5.2 Acuerdo para promover el cumplimiento de las medidas internacionales de conservación y ordenación por los buques pesqueros que pescan en Alta Mar, 1993.

¹³⁴ Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial (adoptada el 3 de julio de 1985 y en vigor desde el 3 de julio de 1985) 157 BOE.

23 de la LOPJ s'estableix els criteris de competència penal d'acord amb quatre principis: el principi de territorialitat, el principi de personalitat, el principi real o de protecció i el principi de justícia universal.

El principi de territorialitat consisteix en que els òrgans jurisdiccionals espanyols coneixeran dels delictes comesos en territori espanyol, a bord de bucs i aeronaus espanyoles, sense perjudici del que disposin els Tractats Internacionals dels que Espanya en forma part.

D'acord amb el principi de personalitat activa, establert en l'art. 23.2 de la LOPJ, els Tribunals espanyols poden conèixer la causa quan el delicte sigui comès en territori estranger per un espanyol o un estranger amb nacionalitat espanyola adquirida després d'haver-lo comès, sempre i quan concorrin tres requisits: que el fet sigui punible en el lloc on es va cometre el delicte, salvo que els Tractats Internacionals dels que Espanya forma part disposin una altra cosa; que l'ofès o el Ministeri Fiscal interposin querrela contra els tribunals espanyols, que el subjecte imputat no hagi sigut absolt, indultat o penat a l'estranger, i si ho ha sigut que no hagi complert la pena.

El principi real o de protecció, regulat al art. 23.3 de la LOPJ, atorga competència als Tribunals espanyols en aquells delictes comesos a l'estranger, independentment de la nacionalitat del subjecte actiu, que afecten a interessos especialment rellevants per a l'Estat. Són els delictes de traïció, delicte rebel·lió, delicte de sedició, delicte contra el cap de l'Estat, delicte contra les autoritats espanyoles, delicte de falsificació que afecten al control de l'Estat i el delicte relatiu al control de canvis.

D'acord amb el principi de justícia universal de l'art. 23.4 de la LOPJ, la jurisdicció espanyola és competent per conèixer les causes per determinats delictes comesos per espanyols o estrangers a l'estranger. Parlem de delictes com el terrorisme, genocidi, tràfic de drogues, la pirateria, falsificació de moneda estrangera, delictes sobre la prostitució i corrupció de menors incapaços, tràfic il·legal de persones, entre altres. Concretament l'apartat d) ens diu quins delictes són perseguibles en els "espais marins", bàsicament són el tràfic de drogues i persones, pirateria, els delictes contra la seguretat de navegació... Per tal de que Espanya sigui competent, han de concórrer els següents requisits: que la víctima sigui espanyola, que el responsable sigui espanyol i que el responsable es trobi a Espanya. El principi de justícia universal s'aplica de forma subsidiària, és a dir, la jurisdicció espanyola

solament és competent si no s'hagués obert un procés penal en un altre país o en un Tribunal penal internacional.

Tal i com podem veure, el legislador no ha inclòs els delictes ambientals en el catàleg dels delictes perseguibles d'acord amb el principi de justícia universal.

5.2.2 Estudi de cas: la STS núm. 974/2016, de 23 de desembre

Per tal d'exemplificar quina és la problemàtica de la persecució de la pesca INDNR en un context de criminalitat transnacional, farem referència a la sentència núm. 974/2016, de 23 de desembre (coneguda com la sentència del cas Vidal).

En la sentència es tracta els límits territorials per l'aplicació de la llei penal espanyola en l'àmbit dels delictes de protecció de la flora i la fauna, entre altres delictes que no analitzarem, comesos a Alta Mar. El Tribunal Suprem es va pronunciar sobre la competència dels Tribunals espanyols analitzant els articles de la LOPJ i la Convenció sobre la Conservació dels Recursos Vius Marins de l'Antàrtida.¹³⁵

Vidal Armadores S.A és una empresa gallega que es va dedicar a pescar lluç negre de manera il·legal en l'àrea regulada per la Convenció sobre la Conservació de Recursos Vius Marins Antàrtics de 20 de maig de 1980 (Alta Mar o aigües internacionals), utilitzant un buc amb pavelló de conveniència (en aquell moment estava sota el pavelló de Guinea Equatorial). Els investigats estaven blanquejant els beneficis econòmics a través d'un "entramat societari radicat a Espanya i fora de territori espanyol".¹³⁶

Per determinar si els Tribunals eren competents per conèixer el cas, el Tribunal examina el principi de personalitat activa mencionat anteriorment. Cal recordar que aquest principi implica el requisit de la doble incriminació, és a dir, el delicte ha de ser perseguible en el territori on s'ha comès el delicte i a Espanya, essent una *conditio sine qua non* per investigar i jutjar un espanyol o estranger amb nacionalitat espanyola, pels Tribunals espanyols.

---

¹³⁵ Convención sobre la Conservación de los Recursos Vivos Marinos Antárticos (adoptada el 20 de mayo de 1980 y en vigor desde 7 abril 1982) 1329 UNTC 47

¹³⁶STS (Sala de lo Penal) núm. 974/2016, de 23 de diciembre, p. 3.

El Tribunal Suprem va considerar que la jurisdicció espanyola no era competent per conèixer el cas ja que no concorrien els requisits necessaris.

En primer lloc, hem de tenir en compte que els fets van succeir el 6 de gener de 2015, per tant, l'art. 335 del que parla la sentència no és el que actualment està en vigor donat que la Reforma del Codi Penal de 2015 va entrar en vigor l'1 de juliol d'aquell any. La sentència no entra en el fons de l'assumpte (els delictes aplicables), sinó que es centra en valorar, com a qüestió prèvia, la competència de la jurisdicció dels Tribunals espanyols en aquest cas. Per tant, a continuació es parlarà sobre aquesta qüestió.

Per tal de determinar la competència de la jurisdicció espanyola s'ha de plantejar sí es compleix alguns dels principis de l'art. 23 de la LOPJ: el principi de territorialitat, el principi real o de protecció o el principi de justícia universal. En primer lloc, el Tribunal s'ha de plantejar el principi de territorialitat, és a dir, els bucs amb pavelló espanyol es consideren territori espanyol. El problema en aquest cas és que el pavelló propietat de l'empresa *Vidal Armadores S.A* utilitza un pavelló de conveniència.

El Tribunal examina el principi de personalitat activa. No obstant, el Tribunal Suprem considera que no concorre el requisit de la doble incriminació en aquest cas. Així, recorda que a l'Alta Mar “no existeix autoritat nacional que hagi exercit el seu *ius puniendi* per la tipificació de conductes punibles en un Codi Penal”.¹³⁷

Pel que fa al principi real o de protecció, sabem que es tracta de la possibilitat de perseguir una relació tancada de delictes, entre els qual no hi ha la pesca INDNR.

Tampoc és aplicable el principi de justícia universal. Cal recordar que l'art. 24.3 d) de la LOPJ relatiu als delictes perseguibles en els “espais marins” no inclou el delicte de la pesca INDNR. A més, cal dir que el Conveni per la Conservació dels Recursos Marins Vius de l'Antàrtida no tipifica la pesca sense llicència com a delicte ni tampoc habilita als països que formen part del Conveni a perseguir i castigar als seus nacionals responsables.

En conseqüència, d'acord amb aquesta sentència, els delictes comesos a Alta Mar no són perseguibles per Espanya. Aquesta afirmació pot ser considerada absurda

---

¹³⁷ STS (Sala de lo Penal) núm.974/2016, de 23 de diciembre 2016, p. 4.

d'acord amb l'art. 23.4 p) que disposa que els Tribunals espanyols coneixeran de qualsevol altre delictes estipulat en un Tractat Internacional del qual Espanya forma part. D'altra banda, l'art. 21 de la Convenció sobre la Conservació dels Recursos Marins de l'Antàrtida estableix que "cadascuna de les parts contractants adoptarà les mesures adequades, dins de la seva competència, pel compliment de les disposicions de la Convenció i de les mesures de conservació adoptades per la Comissió". Per tant, els Estats que formen part podran interposar les mesures adequades per tal d'assegurar que la Convenció es compleixi, és a dir, fins a la Zona Econòmica Exclusiva. El problema ve donat que el Conveni únicament atribueix competències inspectors i d'abordatge, difícilment aplicables a l'àmbit penal.

Cal destacar el vot particular del magistrat Antonio del Moral García, molt crític amb la sentència. És interessant, transcriure'n aquí el fragment que resumeix la seva opinió discrepant:

"Me parece, por otra parte, un argumento forzado y artificioso que aletea tácitamente en el discurso de la mayoría, entender que como en sí la actividad de pesca no se realiza *en* la embarcación, sino *desde* la embarcación, el hecho se habría producido en alta mar, es decir en *tierra de nadie* (o, mejor, para salvar la paradoja, en *aguas de nadie*). Esa exégesis, unida a una interpretación del principio de personalidad tan estricta como la manejada por la mayoría lleva a consecuencias que se me antojan inasumibles. El principio de personalidad no permite perseguir una conducta que se ha realizado en un país cuya legislación no la castiga. Pero creo que no es correcto de ahí colegir que los espacios terrestres, marinos o espaciales, situados al margen de toda soberanía nacional se convierten en pleno siglo XXI en *ciudades sin ley*, donde todo se puede hacer, salvo los delitos en los que rige el principio de justicia universal y que conforman un listado amplio pero en cualquier caso limitado y con notables ausencias. Un nuevo ingrediente exacerba aún más la inasumibilidad de las consecuencias. Pienso en embarcaciones sin pabellón (y, por tanto, no sujetas en principio a soberanía de ningún estado cuando están en alta mar); o en las que llevan varios pabellones o un pabellón de conveniencia, sin vínculos reales con el país. Según la legislación del mar estaríamos ante supuestos en que ningún país ejerce jurisdicción (arts. 91 y siguientes de la Convención de Naciones Unidas sobre el Derecho del Mar, hecha en Montego Bay el 10 de diciembre de 1982). Pues bien,

eso supondria que actos como acribillar a disparos desde un barco en alta mar a naufragos que luchan por no ahogarse (en supuesto que no es fruto de la imaginación como enseñan unas terribles imágenes filmadas que circulan por la red), desde un barco sin pabellón, sería ajeno a la jurisdicción española aunque los autores sean españoles, residan en España y desembarquen en territorio español. El requisito de la doble incriminación estaría ausente y nuestro delito de piratería, rescatado felizmente hace pocos años, tiene unas limitaciones terminológicas que lo distancian de otras concepciones (art. 15 del Convenio de Ginebra de 1958). No puede ser correcta una exégesis que conduce a conclusiones tan poco suscribibles”.

En conclusió, l'extraterritorialitat de la llei penal es presenta de forma molt excepcional en els delictes relacionats amb la pesca INDNR ja que el legislador no els ha contemplat com a delictes perseguibles d'acord amb el principi de justícia universal, ja que està totalment taxat. A més, s'han de complir els requisits establerts pel mateix art. 23 de la LOPJ.

El problema ve donat que la legislació espanyola no reconeix el principi de justícia supletòria ni tampoc el de personalitat passiva. El principi de justícia supletòria té com a objectiu evitar la impunitat a través de la declaració com a competent per jutjar aquesta classe delictes, tot i que formin part de la jurisdicció d'un altre Estat que no els perseguirà, o quan és impossible el lloc on s'ha comès el delictes per determinar la competència del Tribunal¹³⁸ A més, en moltes ocasions els delictes relacionats son comesos per embarcacions que pertanyen a una multinacional. Hem vist que el Dret Penal ens parla sobre les persones físiques, però no sobre les persones jurídiques. D'acord amb Quintero Olivares, “els Tribunals espanyols poden declarar a la vegada la responsabilitat penal de la persona jurídica en l'interès del que hagin obrat”, tot i que es troben en moltes dificultat donades a la utilització del pavelló de conveniència, la determinació de la nacionalitat de la persona jurídica, i la possible col·laboració d'un 3r Estat, és a dir, aquell on pertanyi l'empresa i que a més es compleixi el requisit de doble incriminació.¹³⁹

---

¹³⁸ QUINTERO OLIVARES, G. “Ley penal, aguas internacionales y extraterritorialidad de la ley penal”, *Teoría & Derecho. Revista de Pensamiento Jurídico* núm. 21, 2017, p. 113. Disponible a: <https://teoriayderecho.tirant.com/index.php/teoria-y-derecho/issue/view/26/25>

¹³⁹ QUINTERO OLIVARES, G. “Ley penal, aguas internacionales y extraterritorialidad de la ley penal”, *Teoría & Derecho. Revista de Pensamiento Jurídico* op. cit., p. 120

El que està clar es que la normativa internacional existent no dona una resposta satisfactòria a la problemàtica de la persecució dels delictes comesos a Alta Mar, al igual que la normativa europea i espanyola, ja que actualment és possible la impunitat dels delictes relacionats amb la pesca INDNR.

CONCLUSIONS

La pesca INDNR un fenomen a escala mundial que afecta al sector econòmic, ambiental i social, i que a més és un dels objectius establerts en l'Agenda Mundial de la ONU. Per aquest motiu s'ha desenvolupat un marc jurídic on estan involucrats diversos sectors del Dret com és el Dret Administratiu i el Dret Penal, múltiples Tractats Internacionals, entre altra normativa regional i nacional, creant així un marc jurídic heterogeni i complex.

Pel que fa a la configuració del marc jurídic sobre el règim de tipificació de sancions administratives i dels delictes, els Convenis i, fins i tot, la normativa europea deixa un marge ampli de discrecionalitat als Estats. Dit en altres paraules, seran els Estats els qui decidiran quines conductes seran constitutives com a infracció administrativa o com a infracció penal.

Per una altra banda, al tractar-se d'aspectes de biodiversitat, és molt complicat poder aconseguir normativa homogènia respecte al llistat d'espècies protegides, amenaçades o en perill d'extinció ja que s'haurà d'atendre a les característiques de cada regió. Però, malgrat això, sí que es podria treballar en garantir un millor marc jurídic per a la seva persecució, més tenint en compte el seu caràcter transnacional.

En matèria d'execució, en el cas d'Espanya haurem de tenir en compte l'establert en els TI que Espanya forma part com és la CDOT i el CNDUM, a més d'altra normativa interna, concretament, ens hem de fixar en les disposicions de l'art. 23 de la LOPJ. En ell, s'estableix els principis de competència internacional: principi de territorialitat, principi de nacionalitat, principi de protecció del bé jurídic internacional i el principi d'universalitat.

Per una banda, la Convenció sobre el Dret del Mar estableix les competències que podran tenir els diferents Estats per poder perseguir les possibles infraccions que es puguin cometre en aquesta matèria. L'Estat pavelló, el que determina la nacionalitat del buc i on aquest està registrat, serà l'encarregat de perseguir les possibles infraccions que es puguin cometre independentment d'on l'embarcació es localitzi. L'Estat Riberenc podrà realitzar les inspeccions pertinents sobre aquells vaixells que creuin el seu Mar Territorial i l'Estat Rector del Port podrà realitzar les inspeccions a tots aquells bucs que entrin al seu port.

Entenem que l'Estat pavelló serà l'encarregat de dur a terme la persecució penal sobre aquells vaixells que realitzin la pesca INDNR. Si analitzem el cas d'Espanya, d'acord amb les disposicions establertes en la LOPJ les embarcacions es consideren territori espanyol, per tant, els delictes comesos a bord d'un vaixell es consideren comesos a Espanya. En un principi, si un buc amb pavelló a Espanya realitzés pesca INDNR a Alta Mar podria ser conegut pels Tribunals espanyols en virtut del principi de territorialitat.

El problema resideix, tal i com es veu en el cas Vidal, en la pesca INDNR utilitzant la tècnica del pavelló de conveniència a l'Alta Mar. El pavelló de conveniència és un mecanisme usual per tal d'esquivar la normativa relativa a la pesca INDNR. Consisteix en enarborar el buc en un país diferent al del propietari. Això suposa un problema perquè l'Estat pavelló és qui pot perseguir la comissió d'aquests delictes sigui on sigui l'embarcació d'acord amb el principi de territorialitat. Però, si el vaixell presenta un pavelló diferent a la nacionalitat del propietari implica que es podrà perseguir sempre i quan es compleixin els requisits del principi de personalitat activa on la doble incriminació és un requisit indispensable. Aquest fet dona a pensar que qualsevol embarcació amb un pavelló de conveniència té total impunitat en aigües internacionals donat que aquestes no estan sotmeses a cap jurisdicció i no es pot complir, d'acord amb el Tribunal Suprem, el requisit de la doble incriminació.

En conclusió, el marc jurídic existent sobre la pesca INDNR deixa una àmplia potestat discrecional als Estats en decidir quines mesures podran establir per tal d'assolir els objectius internacionals per lluitar contra la pesca INDNR. Existeixen múltiples mecanismes com el llistat de països no cooperadors en aquestes mesures, els *vessels* o *AIS*, o la política pesquera comú en la UE. Però, si analitzem la legislació espanyola en matèria de persecució penal és bastant restrictiva en quant a la

persecució dels delictes relacionats amb la pesca INDNR donat que el legislador no l'ha establert com un delictes perseguible d'acord amb el principi de justícia universal. A més, tampoc compleix els requisits de persecució establerts per la CDOT ja que les penes que el Codi Penal estableix en els delictes relacionats amb la flora i la fauna tenen una pena privativa de llibertat de sis mesos a dos anys (inferior al requisit de la pena màxima de, com a mínim, quatre anys).

Per tant, considerem que el legislador té una tasca pendent en quant als delictes contra la flora i la fauna en el sentit que és necessària una reforma en quant a la persecució penal d'aquests delictes en Alta Mar. El medi ambient és un bé jurídic col·lectiu o universal, per tant, això ens fa preguntar què pot justificar que el legislador no hagi inclòs els delictes ambientals com a delictes perseguibles d'acord amb el principi de justícia universal.

BIBLIOGRAFIA

ÁLVAREZ GARCÍA F. J., MANJÓN-CABEZA OLMEDA A., VENTURA PÜSCHEL A.: *Derecho Penal Español Parte Especial (II)* 1ª edición Tirant Lo Blanch Valencia, 2011, pp 1-1564.

ATALAYAR: “Greenpeace involucra a cuatro empresas chinas en pesca ilegal en África”, *Atalayar*, 27 de maig 2015. Disponible a: <<https://atalayar.com/content/greenpeace-involucra-cuatro-empresas-chinas-en-pesca-ilegal-en-%C3%A1frica>>[última consulta, 26 de gener 2021]

BRANDARIZ GARCÍA J.A: “Relación de accesoriadad con el Derecho Administrativo”, a FARALDO CABANA, P. (DIR.) /PUENTE ABA, L.M.(COORD.), *Ordenación del territorio, patrimonio histórico y medio ambiente en el Código penal y la legislación especial*, Tirant lo Blanch, Valencia, 2011, pp. 91-105

CABRERA, D. M. D. P.: “Problemas relacionados con la nacionalidad del buque”, *Scielo*, juliol 2005. Disponible a: https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0718-09502005000100005 [última consulta, 17 de març 2021]

CEPESCA: *Informe del sector pesquero español 2019*, 2019. pp. 1–28. Disponible a: <<http://cepesca.es/%0Ahttp://cepesca.es/wp-content/uploads/2019/06/INFORME->

[SECTOR-PESQUERO-ESPAÑOL-2019.pdf](#)> [última consulta, 15 de febrer de 2021]

CITES.: *Países miembros*, 2016. Disponible a: <https://cites.org/esp/disc/parties/index.php>> [última consulta, 1 de març 2021]

CITES: *La Secretaría de la CITES acoge con beneplácito la resolución de la Convención de las Naciones Unidas contra la Delincuencia Organizada Transnacional sobre la lucha contra los delitos que afectan al medio ambiente*, (n.d). Disponible a: <https://cites.org/esp/node/112189>> [última consulta, 9 d'abril 2021]

COLE, A., ENGELKE-ROS, M., & GALATZAN, J.: “More Than ‘Just’ Paperwork Violations: Combatting IUU Fishing Through Enforcement of Seafood Traceability Schemes” *United States Attorneys’ Bulletin*, 63(3), 2015, pp.27–38.

COMISIÓN EUROPEA.: “La Política Pesquera Común en datos y cifras - Edición 2016”, *Información Estadística Bàsica*, 56, 2016.

COMISIÓN EUROPEA: *Informe de la Comisión al Parlamento Europeo y al Consejo sobre la aplicación del Reglamento (CE) n° 1005/2008 del Consejo, por el que se establece un sistema comunitario para prevenir, desalentar y eliminar la pesca ilegal, no declarada y no reglamentada (INDNR) (el Reglamento INDNR)*, p. 1-21, 2020. [última consulta, 25 de març 2021]

COMISIÓN EUROPEA: “Fondo Europeo Marítimo y de Pesca (FEMP)”, *Pesca - European Commission*, 7 d'octubre 2016. Disponible a: https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_es> [última consulta, 25 de febrer 2021]

COMISIÓN EUROPEA: “La Política Pesquera Común (PPC)”, *Pesca - European Commission* 7 d'octubre 2016. Disponible a: https://ec.europa.eu/fisheries/cfp_es [última consulta, 25 febrer 2021]

Conference of the Parties to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime. Preventing and combating crimes that affect the environment falling within the scope of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime. (adoptado el 16 de octubre de 2020) COP/2020/L./Rev.1

DE CONING, E., & WITBOOI, E.: “Towards a new ‘fisheries crime’ paradigm: South Africa as an illustrative example.” *Marine Policy*, vol. 60, 2015, pp. 208–215. Disponible a: <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2015.06.024>> [última consulta, 19 de gener 2021]

DE CONING, E.: “Fisheries crime”, *Handbook of Transnational Environmental Crime*, 2016, pp. 146–167, 2016. (pàgina 2) [última consulta, 28 de febrer 2021]

DE CONING, E.: “Handbook of Transnational Environmental Crime”, *Edward Elgar*, 2016, pp. 146–167. p. (2-3)

DE CONING, E.: “*Transnational organized crime in the fishing industry: Focus on trafficking in persons; smuggling of migrants; illicit drugs trafficking.*” Viena, 2011. 140. Disponible a: <[http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Issue Paper - TOC in the Fishing Industry.pdf](http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Issue_Paper_-_TOC_in_the_Fishing_Industry.pdf)> [última consulta, 28 febrer 2021]

DIRECCIÓN GENERAL DE ASUNTOS MARÍTIMOS Y DE PESCA (COMISIÓN EUROPEA): “La política pesquera común”, *Oficina de Publicaciones de la Unión Europea*, 30 de gener de 2019. Disponible a: <<https://doi.org/10.2771/61780>> [última consulta, 13 de febrer 2021]

Directrices voluntarias para los sistemas de documentación de las capturas (adoptado en julio de 2017) FAO. Disponible a: <<http://www.fao.org/iuu-fishing/international-framework/voluntary-guidelines-for-catch-documentation-schemes/es/>> [última consulta, 16 de març 2021]

EQUIPO TÉCNICO DE LA REVISTA ECOLOGÍA POLÍTICA.: “*Pesca ilegal y condiciones laborales. El reto global que golpea África – Ecología Política*”, *Ecología Política*, 9 de diciembre 2010. Disponible a: <<https://www.ecologiapolitica.info/?p=4583>> [última consulta, 26 de gener 2021]

ERNST GERHARD BREUER, M.: *La política pesquera común: orígenes y evolución*, gener 2021. Disponible a: <https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/es/FTU_3.3.1.pdf> [última consulta, 12 d’ abril de 2021]

Es, F. R. & FAO: “Informe de Pesca y Acuicultura No 957 (Vol. 957)”, 2010.

EUMOFA: “El Mercado Pesquero de la UE. Hechos Destacados de la UE en el Mundo, Suministro del Mercado, Consumo, Importaciones – Exportaciones, Desembarques en la UE, Acuicultura”, *European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture Products* (EUMOFA), 2020. [última consulta, 24 març 2021]

EUMOFA: “El Mercado Pesquero de la UE. Hechos destacados, la UE en el mundo, Suministro de Mercado, Consumo, Importaciones – exportaciones, Desembarques en la UE, Acuicultura”, *Europa Market Observatory for Fisheries and Aquaculture Products*, 2020.

FACULTAD DE DERECHO Y CIENCIAS POLÍTICAS. UNIVERSIDAD DE CARTAGENA.: *El Espacio Marítimo*. Blog de Derecho Internacional Público, 29 de maig 2013. Disponible a: <<http://elblogdeinternacional.blogspot.com/2013/05/el-espaciomaritimo.html#:~:text=El%20mar%20territorial%20se%20define,aguas%20suprayacentes%20lecho%20y%20subsuelo.&text=En%20esta%20zona%20el%20Estado,una%20limitaci%C3%B3n%20el%20paso%20inocente.>> [última consulta, 23 d'abril 2021]

FAO, & PONS RAFOLS, X.: “La Unión Europea y el acuerdo de la FAO sobre las medidas del Estado rector del puerto destinadas a prevenir, desalentar y eliminar la pesca ilegal, no declarada y no reglamentada”, *The European Union and the FAO Agreement on Port State Measures to Prevent, Deter and Eliminate Illegal, Unreported and Unregulated Fishing*, 1074 (27), 1–24, 2012.

FAO.: “Acabar con la Pesca Ilegal, no Declarada y no Reglamentada”, FAO website n.d. Disponible a: <http://www.fao.org/3/Y3554s/y3554s01.htm#bm1.3> [última consulta, 26 d'abril de 2021]

FAO.: *Registro mundial de buques de pesca, transporte refrigerado y suministro*, (n.d). Disponible a: <<http://www.fao.org/global-record/es/>> [última consulta, 16 de març 2021]

FAO.: *Directrices voluntarias para los sistemas de documentación de las capturas. Pesca ilegal, no declarada y no reglamentada (pesca INDNR)*, 2017. Disponible a: <<http://www.fao.org/iuu-fishing/international-framework/voluntary-guidelines-for-catch-documentation-schemes/es/>> [última consulta, 17 de març 2021]

FAO: “Acuerdo sobre la aplicación de las disposiciones de la Convención de las Naciones Unidas sobre el Derecho del Mar, de 10 de diciembre de 1982, relativas a la conservación y ordenación de las poblaciones de peces transzonales y las poblaciones de peces altamente migratorios, 1995”, *United Nations Audiovisual Library of International Law*, pp. 1-4. Disponible a: <https://legal.un.org/avl/pdf/ha/aipuncls/aipuncls_ph_s.pdf> [última consulta, 13 de feber 2021]

FAO: “Acuerdo sobre las medidas del Estado rector del puerto (AMEREP)”, *FAO website*, (n.d). Disponible a: <<http://www.fao.org/iuu-fishing/international-framework/psma/es/>> [última consulta 15 de març 2021]

FAO: “La Pesca Ilegal, No Declarada y No Reglamentada, Instrumentos Internacionales y Herramientas complementarias para su Combate, e iniciativas Regionales. (n.d.), pp. 1-27. Disponible a : <http://www.fao.org/iuu-fishing/es/> [última consulta, 21 de gener 2021]

FAO: “Vínculos entre la pesca INDNR y otros delitos. Pesca ilegal, no declarada y no reglamentada (pesca INDNR)”, 2015. Disponible a: <<http://www.fao.org/iuu-fishing/background/links-between-iuu-fishing-and-other-crimes/es/#:~:text=Entre%20los%20ejemplos%20de%20delitos,condiciones%20de%20trabajo%20inapropiadas%2C%20etc..>> [última consulta, 25 febrer 2021]

FAO: *El Estado Mundial de la Pesca y la Acuicultura. Contribución a la Seguridad Alimentaria y a la Nutrición para Todos*, 2016, pp. 1 – 24. [última consulta 10 de febrer 2021]

FAO: *El Estado Mundial de la Pesca y la Acuicultura. Contribución a la Seguridad Alimentaria y a la Nutrición para Todos*, pp 1 – 24, 2016.

FAO: *Focus: Código de conducta para la pesca responsable*, (n.d.). Disponible a: <http://www.fao.org/FOCUS/S/fisheries/codecond.htm> [última consulta, 16 de març 2021]

FAO: *Informe de Pesca y Acuicultura n° 957*, Vol. 957, 2010. [última consulta, 9 d’abril 2021]

FAO: *Los Miembros de la FAO aprueban la Declaración en favor de la pesca y la acuicultura sostenibles*, 8 de febrer 2021. Disponible a: <<http://www.fao.org/news/story/es/item/1373578/icode/>> [última consulta, 10 de febrer 2021]

FAO: *Vínculos entre la pesca INDNR y otros delitos. Pesca ilegal, no declarada y no reglamentada (pesca INDNR)*, (n.d). Disponible a: <<http://www.fao.org/iuu-fishing/background/links-between-iuu-fishing-and-othercrimes/es/#:~:text=Entre%20los%20ejemplos%20de%20delitos,condiciones%20de%20trabajo%20inapropiadas%2C%20etc..%3E>> [última consulta, 10 de febrer 2021]

FREIJO, J.: “Muertos, drogas, pesca ilegal y barcos mellizos en el Puerto de Montevideo” *Revista Puerto. La Otra Cara de La Pesca*, 20 de noviembre 2018. Disponible a: <<https://revistapuerto.com.ar/2018/11/muertos-drogas-pesca-ilegal-y-barcos-mellizos-en-el-puerto-de-montevideo/>> [última consulta, 13 de febrer 2021]

GOBIERNO DE ESPAÑA. MINISTERIO DE TRANSPORTES, MOVILIDAD Y AGENDA URBANA.: *Convenio sobre el Trabajo Marítimo 2006*, 2011. Disponible a: <https://www.mitma.es/areas-de-actividad/marina-mercante/normativa/convenio-sobre-el-trabajo-maritimo-2006> [última consulta, 16 de març 2021]

GOBIERNO DE ESPAÑA. MINISTERIO DE TRANSPORTES, MOVILIDAD Y AGENDA URBANA.: “Abanderamiento y matriculación”, 2010. Disponible a: <<https://www.mitma.gob.es/marina-mercante/nautica-de-recreo/documentacion->

administrativa/abanderamiento-matricula-y-registro/abanderamiento> [última consulta, el 9 febrer 2021]

GOBIERNO DE ESPAÑA. MINISTERIO PARA LA TRANSICIÓN ECOLÓGICA Y EL RETO DEMOGRÁFICO.: *Convenio sobre la Diversidad Biológica. Convenio Sobre La Diversidad Biológica*, (n.d). Disponible a: https://www.miteco.gob.es/es/biodiversidad/temas/conservacion-de-la-biodiversidad/conservacion-de-la-biodiversidad-en-el-mundo/cb_mundo_convenio_diversidad_biologica.aspx [última consulta, 15 de març 2021]

GÓRRIZ ROYO E., MARQUÉS I BANQUÉ M., TORRES ROSELL N.: “Revista Catalana de Dret Ambiental”, *Universitat Rovira i Virgili*, vol. II, núm. 2, 2016, pp. 1-24

GÓRRIZ ROYO E., MARQUÉS I BANQUÉ M., TORRES ROSELL N.: “Revista Catalana de Dret Ambiental”, *Universitat Rovira i Virgili*, vol. IX, núm. 2, 2018, pp. 1-19

GÓRRIZ ROYO E., MARQUÉS I BANQUÉ M., TORRES ROSELL N.: “Revista Catalana de Dret Ambiental”, *Universitat Rovira i Virgili*, vol. VII, núm 1, 2016, pp. 1-30

GÓRRIZ ROYO E., MARQUÉS I BANQUÉ M., TORRES ROSELL N.: “Revista Catalana de Dret Ambiental”, *Universitat Rovira i Virgili*, vol. X, núm 1, 2019, pp. 1-17.

GÓRRIZ ROYO E., MARQUÉS I BANQUÉ M., TORRES ROSELL N.: “Revista Catalana de Dret Ambiental”, *Universitat Rovira i Virgili*, vol. IX, núm. 1, 2018, pp. 1-23.

GREENPEACE: *Lista roja de especies pesqueras*, 2 de juny de 2008. Disponible a: <http://www.greenpeace.org/espana/Global/espana/report/oceanos/lista-roja-de-especies-pesque.pdf>> [última consulta, 23 de gener 2021]

ILO.: *The Work in Fishing Convention, (No.188)* (Vol. 2007, Issue 188), 2007. Disponible a: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue_sector/documents/publication/wcms_208084.pdf> [última consulta, 20 febrer 2021]

JARDIM, E., VASILAKOPOULOS, P., MANNINI, A., MOSQUEIRA, I., & CASEY, J.: “Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Monitoring the performance of the Common Fisheries Policy” (STECF-Adhoc-18-01), *Publications Office of the European Union*, 2018. Disponible: <https://doi.org/10.2760/230469>> [última consulta, 13 febrer 2021]

KELLEHER, K.: “The Costs of Monitoring, Control and Surveillance of Fisheries in Developing Countries”, *FAO Fisheries Circular No. 976*, Roma, 2002. Disponible a:

<<https://www.mitma.gob.es/marina-mercante/nautica-de-recreo/documentacion-administrativa/abanderamiento-matricula-y-registro/abanderamiento>> [última consulta, 9 de febrer 2021]

MAITI, & BIDINGER.: “Derecho Internacional del Mar. Dominio Marítimo”, *Journal of Chemical Information and Modeling*, 53(9), 1689–1699, 1981.

MÉNDEZ, R.: “El Supremo deja impune la pesca 'pirata' en alta mar: así escapó el clan Vidal de la justicia” *El Confidencial*, 11 de febrer de 2017. Disponible a: <https://www.elconfidencial.com/espana/2017-02-10/supremo-deja-impune-pesca-pirata-alta-mar-asi-escapo-clan-vidal-justicia_1327354/> [Consultat 9 febrer 2021]

MORELLE HUNGRÍA, E. (2017). “La pesca ilegal como actividad delictiva: una aproximación a la problemática española”, *Actualidad Jurídica Ambiental*, 74, 2017, pp. 7–32.

MUÑOZ CONDE, F.: *Manual de derecho penal medioambiental*. Valencia, Tirant lo Blanch, 2015, pp. 405.

NOVA, S. A. R.: “Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: the Impacts and Policy for Its Completion in Coastal West of Sumatera.” *Indonesian Journal of International Law*, 14(2), 237, 2017. Disponible: <<https://doi.org/10.17304/ijil.vol14.2.689>> [última consulta, 26 de gener 2021]

OMI.: “Supervisión por el Estado rector del puerto”, *Organización Marítima Internacional website*, n.d., Disponible a: <https://www.imo.org/es/ourwork/msas/paginas/portstatecontrol.aspx#:~:text=Se%20denomina%20supervisi%C3%B3n%20por%20el,tripulado%20y%20se%20explota%20de> [última consulta, 26 abril 2021]

ONU.: “Summary of the United Nations convention against transnational organized crime and protocols thereto.” *Trends in Organized Crime*, vol. 5(4), pp. 11–21, 2000. Disponible a: <https://doi.org/10.1007/s12117-000-1044-5> [última consulta 28 de febrer 2021]

ONU: *Conferencia de las Partes en la Convención de las Naciones Unidas contra la Delincuencia Organizada Transnacional. Actividades de la Oficina de las Naciones Unidas contra la Droga y el Delito para promover la aplicación de las disposiciones sobre cooperación internacional de la Convención de las Naciones Unidas contra la Delincuencia Organizada Transnacional. Informe de la Secretaría*, 2018. Disponible a: <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/COP/Session_9/CTOC_CO_P_2018_10/V1805075.pdf> [última consulta, 9 d’abril 2021]

ONU: *Conferencia de las Partes en la Convención de las Naciones Unidas contra la Delincuencia Organizada Transnacional. Décimo periodo de sesiones*, 2020. Disponible

a: <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/COP/SESSION_10/Website/CTOC_COP_2020_1/CTOC_COP_2020_1_S.pdf> [última consulta, 9 d'abril 2021]

ONU: *Fisheriescrime*, n.d. Disponible a: <<http://www.unodc.org/unodc/about-unodc/campaigns/fisheriescrime.html>> [última consulta, 18 de febrer de 2021]

ORTS BERENGUER E., BORJA JIMÉNEZ E., VIVES ANTÓN T. S., GONZÁLEZ CUSSAC J.L., MARTÍNEZ BUJÁN PÉREZ C., CARBONELL MATEU J. C., CUERDA ARNAU M. L.: *Derecho Penal Parte Especial* 6ª edición Tirant lo Blanch Valencia, 2019, pp 1-843.

PALMA, M. A., MILLIGAN B., MFODWO, K.: "The European council regulation on illegal, unreported and unregulated fishing: An international fisheries law perspective", *International Journal of Marine and Coastal Law*, 25(1), pp. 5–31, 2010. Disponible a: <https://doi.org/10.1163/092735210X12589554_057604> [última consulta, 13 febrer 2021].

PARLAMENTO EUROPEO: *La organización común de mercados de los productos de la pesca y la acuicultura. Fichas temáticas sobre la Unión Europea*, diciembre 2020. Disponible a: <[https://www.europarl.europa.eu/factsheets/es/sheet/118/la-organizacion-comun-de-mercados-de-los-productos-de-la-pesca-y-la-acuicultura#:~:text=La%20organizaci%C3%B3n%20com%C3%BAAn%20de%20mercados%20\(OCM\)%20es%20la%20pol%C3%ADtica%20de,PPC%20\(3.3.1\)>](https://www.europarl.europa.eu/factsheets/es/sheet/118/la-organizacion-comun-de-mercados-de-los-productos-de-la-pesca-y-la-acuicultura#:~:text=La%20organizaci%C3%B3n%20com%C3%BAAn%20de%20mercados%20(OCM)%20es%20la%20pol%C3%ADtica%20de,PPC%20(3.3.1)>)> [última consulta 25 de març 2021]

PLANELLES, M.: "Un estudio cifra en millones de toneladas el CO₂ que libera la pesca de arrastre al año" en EL PAÍS, 2021. Disponible a: <<https://elpais.com/clima-y-medio-ambiente/2021-03-17/un-estudio-cifra-en-mil-millones-de-toneladas-el-co-que-libera-la-pesca-de-arrastre-al-ano.html>> [última consulta, 8 d'abril 2021]

PONS RAFOLS X.: "The EU's Global Leadership in the Fight against Illegal, Unreported and Unregulated Fishing", *The European Union and Global Environmental Protection*. 1ª edición, New York, 2020.

PONS RAFOLS, X.: "Spain and the Fight against IUU Fishing," *Spanish Yearbook of International Law (SYbIL)* 21, 2017, pp. 423-438.

PONS RAFOLS, X.: "Implicaciones jurídicas y prácticas de la nueva normativa europea para prevenir, desalentar y eliminar la pesca ilegal, no declarada y no reglamentada", *FAO Legal Papers on Line*, n° 85, 2010. Disponible a: <<http://www.fao.org/publications/card/ar/c/def0ba90-cc7e-4f7d-a935-660fc51ed9a5/>> [última consulta, 10 d'abril 2021]

QUINTERO OLIVARES, G., MORALES PRATS F., GARCÍA ALBERO R.: “Comentarios a La Parte Especial Del Derecho Penal”, *Thomson Reuters Aranzadi* (versión 10ª ed.), Cizur Menor (Navarra), 2016. [última consulta 25 de maig 2021]

QUINTERO OLIVARES, G.: “Ley penal, aguas internacionales y extraterritorialidad de la ley penal”, *Teoría & Derecho. Revista de Pensamiento Jurídico* núm. 21, 2017, pp. 102-132. Disponible a: <https://teoriayderecho.tirant.com/index.php/teoria-y-derecho/issue/view/26/25> [última consulta 26 de maig 2021]

RAFOLS PONS, X.: “The EU’s Global Leadership in the Fight against Illegal, Unreported and Unregulated Fishing”, *Mar Campins Eritja* (ed.), The European Union and Global Environmental Protection. Transforming Influence into Action, Routledge. New York, 2021.

RUBIO A.: “La Conferencia de las Naciones Unidas sobre el Derecho del Mar”, *Pan American Institute of Geography and History*, Ginebra, 24 de Febrero a 27 de abril de 1958, pp. 119 – 133. Disponible a: <https://www.jstor.org/stable/40996480?seq=1> [última consulta, 7 de febrer 2021]

SALGUEIRO-OTERO, D., & OJEA, E.: “A better understanding of social-ecological systems is needed for adapting fisheries to climate change”, *Marine Policy*, vol. 122, 2020, 104123. Disponible a: <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2020.104123> [última consulta, 13 febrer 2021]

SÁNCHEZ GASCÓN A.: *Delitos contra la flora y la fauna*, Exlibris, Madrid, 1998. ISBN: 84-95028-06-9.

SÁNCHEZ JORDÁN, A.B.: “El Estado del puerto y la pesca ilegal, no declarada y no reglamentada”, *Universidad de Cordoba*, 2013. [última consulta, 9 febrer 2021]

TSAMENYI M.: “The European Council Regulation on Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: An international fisheries law perspective”, *The International Journal of Marine and Coastal Law* 25 (2010), pp. 5-31.

UNODC: *Wildlife, Forest & Fisheries Crime Module 2 Key Issues: Organized Crime and Corruption*, UNODC. La Declaración de Doha: Promover una Cultura de Legalidad, 2019. Disponible a: <https://www.unodc.org/e4j/es/wildlife-crime/module-2/key-issues/organized-crime-and-corruption.html> [última consulta, 15 de març 2021]

UNTOC: *UNTOC Wildlife Protocol*. End Wildlife Crime, 7 d’abril 2021) Disponible a: <https://endwildlifecrime.org/untoc-wildlife-protocol/> [última consulta, 10 d’abril 2021]

VAELLO ESQUERDO, E.: "Los delitos contra el medio ambiente". *Revista Aranzadi de Derecho Ambiental*, núm. 7, 2005, pp. 15-42

VAN, DEVELOPMENT, F., & SERVICE, P. (n.d.) Mercadeo y Consumo de Pescado en Vietnam: ¿ Qué hay acerca de los productos de la Acuicultura? FAO, *FAN Aquaculture Newsletter*, n.d., pp.17–21. [última consulta, 13 febrer 2021]

VILLARROEL, J., & TENIENTE, L.: *La Organización Marítima Internacional*, 3 de diciembre 2018. Disponible a: <<https://revistamarina.cl/revistas/1990/4/villarroel.pdf>> [última consulta, 26 de març 2021]

WARD JOHN M. Y METZNER R.: “Parte III: Documento de antecedentes y cuestiones de debate. Informe de La Consulta de Expertos Sobre El Fomento de La Eliminación de La Sobrecapacidad En La Pesca Marina”, Roma, 15-18 d’ octubre 2002. Disponible a: <<http://www.fao.org/3/y8169s/y8169s0h.htm#:~:text=la%20sobrecapacidad%20es%20un%20fen%C3%B3meno,%20el%20rendimiento%20sostenible%20m%C3%A1ximo>> [última consulta, 10 de febrer 2021]

WARNER, R.: “International environmental law principles relevant to exploitation activity in the Area”, *Marine Policy*, 114, 103503, maig 2018. Disponible a: <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2019.04.007> [última consulta, 11 de febrer 2021]